

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra Politologie a evropských studií

Jindřich Kaláb

Skotská nezávislost a nacionalismus

Scottish Independence and Nationalism

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Lebeda Ph.D.

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem tuto práci na téma Skotské nezávislosti a nacionalismu vypracoval samostatně, a veškeré použité zdroje a literaturu citoval.

V Olomouci, dne 26.4.2022 .....

Poděkování

Rád bych poděkoval panu doc. PhDr. Tomáši Lebedovi Ph.D. za dobré vedení při psaní této práce, poskytování nedocenitelných rad a inspiraci.

Obsah

Úvod	1
Hypotézy a základní literatura	5
1. Zdroje dat a proměnné.....	7
2. O povaze skotského nacionalismu	9
2.1. Gellnerovo pojetí nacionalismu.....	10
2.2 Skotsko a nacionalismus	12
2.3 Novodobé kořeny skotského nacionalismu	14
2.4 Skotsko a ekonomický nacionalismus	16
3. Jsou Skotské zájmy potlačovány?	19
3.1 Brexit a Skotská společnost.....	19
3.2 Skotské zájmy a „Westminsterský demokratický deficit“	25
4. Skotská identita a podpora nezávislosti	32
Závěr.....	37
LITERATURA	42

Úvod

Tato práce se věnuje problematice Skotské nezávislosti, a klade si za cíl přispět do diskuse tohoto citlivého, stále aktuálního tématu pomocí kvalitativní i kvantitativní analýzy dostupných materiálů. V rámci záběru tohoto textu se soustředím na důvody podpory pro odtržení od Velké Británie, vyvolaného Skotskou národní stranou pod vedením Alexe Salmonda (dále také SNP) a to skrze zaměření se na povahu skotského nacionalismu. Kladu si tak za cíl identifikovat zdroj stále proměnlivé podpory obyvatel Skotska pro další úvahy, či referendum o nezávislosti. Nicméně, před přistoupením k hlavní náplni této práce zároveň považuji za nutné krátce obeznámit čtenáře s relevantní částí Skotsko-Anglické historie, která vedla ke spojení obou zemí a problémům, kterým toto spojení čelilo. Dále je nutné zmínit také události, které vedly k referendu. Považuji za potřebné dojít k uvědomění, že k dnešním událostem nedochází v historickém vakuu, a je tedy při zkoumání podpory nezávislosti nebo její opozice žádoucí brát zároveň v potaz i kontext, pod kterým k těmto událostem došlo.

Skotsko se stalo součástí Velké Británie roku 1707 skrze tzv. Act of Union, nicméně vzájemné sblížování Anglie se Skotskem lze datovat dále do minulosti o století dříve. Pro potřeby této práce lze tuto historii rozdělit do několika hlavních bodů, a sice události vedoucí ke spojení 1707, krize ohrožující stabilitu spojení, devoluci a následně samotné referendum.

Po válečných konfliktech 16. století mezi Skotskem a Anglií nastupuje na anglický trůn skotský panovník Jakub VI. (z pohledu Anglie Jakub I.) z rodu Stuartovců, čímž dochází ke sblížení obou znepřátelených zemí pod Uníí korun. Tato unie ovšem neznamenala doslovné spojení obou zemí, a Anglie i Skotsko tak stále byly brány jako dva státy. Množství administrativy se ale ovšem přesunulo spolu s Jakubem VI do Londýna. Ze strany Jakuba VI sice následovala určitá snaha o další sblížování obou zemí, včetně společného občanství, nicméně tato snaha se setkala se silnou opozicí z obou stran, a proto od ní bylo upuštěno. K dalšímu, byť dočasnému sblížení došlo až po anglické občanské válce vedoucí k dočasnému konci monarchie a dobytí Skotska v polovině 17. století Oliverem Cromwellem na dalších 10 let do obnovení Stuartovské monarchie. (Devine 2017: kap 1)

Snahy o sblížování, či spojení obou království těmito událostmi, ale neskončily, a roku 1707 bylo Skotsko připojeno k Velké Británii skrze Act of Union. Toto spojení bylo ovšem spíše aktem ekonomického pragmatismu (Devine 2017: kap 1), a tedy i snahou

o obnovení stability po předchozích bouřlivých letech. Je ovšem dále nutno dodat, že toto spojení se dále potýkalo s několika existenčními krizemi, již v prvních desetiletích od spojení, a proto nelze vzájemný vztah Skotska s celkem VB nazývat ze začátku příliš stabilním. K první krizi došlo krátce po spojení, v jehož důsledku došlo k otevření prostoru jakobitům a jim nakloněným horským klanům, které podporovaly návrat Stuartovské monarchie. Důsledkem byl neúspěšný jakobitský pokus o revoluci s pomocí Francie roku 1708 (Devine 2017: kap 3).

V následujících letech, ale dále pokračovala nespokojenost s Unií, která byla dále zdrojem jakobitské podpory, a vedla k dalšímu neúspěšnému pokusu roku 1715. Podpora pro Unii ovšem začala narůstat¹ a poslední jakobitský pokus z 1746 také skončil neúspěchem bitvou u Cullodenu. Tímto konfliktem se zároveň otázka nezávislosti defacto uzavřela, až do druhé poloviny 19. století.

Nicméně v důsledku podreprerentace ve Westminsteru se koncem 19. století začaly ozývat hlasy nikoliv pro nezávislost, ale spíše pro domácí vládu (Devine 2017 kap 7). Toto téma se ale netěšilo přílišné podpoře hlavních velkých stran, a stalo se tak agendou Národní strany Skotska, která později roku 1934 spojením se Skotskou stranou dala vzniku dnešní SNP. Další podpora pro domácí vládu byla získána po volbách roku 1967, ve kterých SNP přebralo mandát v Hamiltonu, dříve patřící pod vliv Labour (Thorpe 1997: 172). Hlavní proud podpory pro domácí vládu kupodivu dočasně pramenil z řad opoziční konzervativní strany, která do té doby měla spíše tradici rozhodného odmítání této myšlenky. První referendum o devoluci se ovšem konalo během vlády Labour roku 1979 a skončilo dočasnou porážkou příznivců devoluce, kteří získali pouze těsnou většinu². Devine (2017) poukazuje na fakt, že ani volební účast nebylo možné pokládat v takto rozhodující otázce za dostatečnou (Devine 2017: kap 9) Následný vzestup Margaret Thatcherové znamenal další odklad pro skotskou otázku.

K dalším snahám o zřízení domácí vlády došlo až roku 1997 za labouristické vlády Tonyho Blaira, kdy se v referendu pro zřízení Skotského parlamentu vyjádřilo asi 74 % obyvatel Skotska (Devine 2017: kap 13). Tento úspěch byl považován za dostačující,

---

¹ Tato podpora začala narůstat neboť se se ve Skotsku začaly projevat výhody spojení (Devine 2017: kap 4)

² Referendum ve Velké Británii nemá přímo rozhodující úlohu, ale je spíše konzultativní povahy. Těsná většina tedy nebyla brána jako dostatečná: pokud podle Cunninghamova pozměňovacího návrhu bude méně než 40 % všech oprávněných voličů hlasovat „ano,“ nebo většina „ne,“ referendum nebude považováno za úspěšné a návrh zrušen. (Gay at al 2011: 3)

a následkem bylo zřízení Skotského parlamentu již roku 1999. Tento parlament v rámci devoluce obdržel značná samosprávná oprávnění. Tato oprávnění se vztahují na veškerá rozhodování, která se vztahují čistě na Skotské území či obyvatele. Parlament Westminsteru si ovšem ponechal kompetence v rozmezí zahraniční či měnové a finanční politiky. Kompetence Skotského parlamentu shrnuje Dvořáková (2008), kde „kompetence, které nejsou výslovně přiřknuty poslancům britského parlamentu spadají do kompetence skotské legislativy“ (Dvořáková 2008: 117).

Skotská národní strana, která svoji původní politiku zakládala na devoluci již od svého vzniku, ale kladla dále důraz na skotskou státnost a možnost samostatnosti. SNP začalo značně posilovat od prvních voleb do Skotského parlamentu (s krátkým propadem roku 2003 viz. electionresources.org). Nicméně dominantní stranou na Skotském území nadále zůstali labouristé, a to až do roku 2007, kdy se ve Skotsku začíná propadat podpora „tradičních“ velkých britských stran ve prospěch SNP. Od této chvíle bylo již možné označit SNP, jako jednu z hlavních stran na Skotském území, jejíž podpora nadále rostla, a po volbách roku 2011 si pod vedením Alexe Salmonda byla schopná zajistit většinu křesel v parlamentu (Elias 2018: 9).

Výsledek voleb byl tedy interpretován, jako morální právo vyhlásit referendum, neboť součástí manifesta vítězné SNP byla právě otázka nezávislosti (Curtice 2021: 291). Pravomoci potřebné pro vyhlášení referenda ale nejsou v kompetenci Skotského parlamentu, neboť jsou delegovány Westminsterem. Vláda Davida Camerona nicméně iniciativu schválila, neboť podpora SNP ve volbách byla stejně interpretována i v Londýně. Je ovšem nutné podotknout, že SNP se v referendu, které mělo rozhodnout spíše mezi hlubší devolucí a samostatností, muselo na základě dohody s Westminsterem omezit pouze na otázku nezávislosti (Curtice 2021: 291). Po velmi intenzivní kampani bylo v následném referendu rozhodnuto o setrvání ve Spojeném království, a Londýn tak považoval záležitost za uzavřenou.

Výsledek byl ale opačný, neboť SNP zaznamenalo značný růst podpory (Curtice 2021: 304). Hlasy volající po nezávislosti byly navíc obnoveny v souvislosti s výsledky Brexiového referenda, které obyvatelstvo Skotska zamítlo s 62% podporou. Tato diskuse tedy stále aktivně probíhá i přes relativní uklidnění situace a ustoupení tohoto tématu do pozadí díky pandemii covidu 19. Další možný tlumící efekt, který vzhledem k datu psaní

této práce lze očekávat je Ruský vpád na Ukrajinu, a to i přes ambice SNP, které má v úmyslu pokračovat v postupování dle plánu, i přes hrozbu nižší podpory³.

V rámci této práce si definuji několik výzkumných otázek. Jakou povahu má Skotský nacionalismus? V případě Skotska nelze zcela ignorovat jeho specifickou politickou situaci, a lze tedy předpokládat, že se tato situace promítá na podobě skotského nacionalismu. Jaké faktory vedou k dlouhotrvající podpoře pro Skotskou nezávislost?

V souvislosti s Brexitem lze pozorovat agresivní rétoriku SNP k Westminsterskému parlamentu. Zde SNP využívá argument, že Skotsko bylo vytaženo z EU proti jeho vlastní vůli. Do jaké míry má Brexit skutečně vliv na podporu skotské nezávislosti?

Zároveň i definuji tři hypotézy, které, spolu s členěním kapitol, proberu v následující části.

---

³ Jak píše The Scotsman, Skotská veřejnost je spíše nakloněna možnosti pozastavení plánů na uspořádání referenda o nezávislosti v důsledku probíhající války na Ukrajině, a to včetně důsledku i možné přicházející humanitární krize. (Matchett 2022)

Hypotézy a základní literatura

Hypotéza 1: Povaha skotského nacionalismu se zásadně liší od spíše etnického chápání tohoto pojmu.

Předpokládám tedy, že místo etnického chápání nacionalismu, zde z větší míry jde spíše o otázku výhodnosti spojení i jeho pokračování. Tímto mohu zároveň navázat definicí druhé hypotézy.

Současně se nelze nevěnovat i postavení Skotska v rámci VB. V rámci tohoto tématu byla již zmíněna potřeba vzniku domácí vlády, ale v tomto záběru je v současnosti potřebné si povšimnout událostí a rétoriky SNP (nyní dominantní zvolené strany ve Skotsku) v rámci Brexitu. Konkrétně nelze opominout způsob volby skotských obyvatel, který mohl přispět v podkopání důvěry v centrální vládu Westminsteru a následnou rétoriku SNP. Tato strana se situaci pokusila využít k propagaci nezávislosti skrze poukázání na fakt, že Skotsko je z EU v podstatě vyvečeno proti své vůli, z čehož definuji druhou hypotézu.

Hypotéza 2: Skotská společnost se dlouhodobě obává potlačení svých zájmů Velkou Británií, a tento stav vede k nárůstu podpory nezávislosti.

V rámci poslední hypotézy se obracím zpět k etnickému pojetí nacionalismu, a to sice pomocí identifikace s VB. Předpokládám tedy, že s ohledem na nevráživou historii Skotska a Anglie před spojením bude během analýzy možné pozorovat nízkou britskou identifikaci. Je možné se v takovém případě domnívat, že se tento faktor dále promítá k podpoře nezávislosti mezi skotským obyvatelstvem. Proto tedy definuji následující hypotézu.

Hypotéza 3: Obyvatelé Skotska se s Velkou Británií identifikují jen málo, a tento faktor se promítá do podpory nezávislosti.

Tuto práci jsem proto rozdělil do čtyř hlavních kapitol, přičemž v první kapitole se budu věnovat rozboru kvantitativních dat. Zahrnuje tak nejen informace o použitých datech, ale i použitých proměnných. Ve druhé kapitole se budu věnovat převážně povaze skotského nacionalismu. V rámci této kapitoly se tedy budu věnovat definicím etnického a ekonomického nacionalismu, které budou aplikovány na Skotský případ. Tohoto cíle plánuji dosáhnout převážně analýzou relevantní literatury, do níž se bezesporu řadí práce Ernsta Gellnera *Nations and Nationalism*, a *Nacionalismus*. Jedná se o významného autora v teoriích o nacionalismu, který se ve svých pracích zabývá primárně dvěma tématy. Prvním tématem je samotná definice nacionalismu, který dle autora není samozřejmou a tra-

diční součástí lidského života, ale jak zmiňuje v rámci druhého tématu, je spíše výsledkem historického vývoje společnosti.

Dalším velmi významným autorem, kterého je v rámci této kapitoly vhodné zmínit, je profesor moderní historie Oxfordské univerzity Ben Jackson. Jeho detailní analýza Skotského nacionalismu, zejména v knize *The Case for Scottish Independence*, je pro potřeby této práce zcela nepostradatelná.

Ve třetí kapitole se budu věnovat testování druhé definované hypotézy a hledat tak důvody pro podporu nezávislosti v míře výhodnosti spojení obou zemí. To zahrnuje i úvahu o možnosti hlubší devoluce. Zároveň se v rámci této kapitoly budu soustředit na rozdílnost volby Skotska v rámci brexitu a rétoriku SNP, o vytažení Skotska z EU proti jeho vlastní vůli. Budu zde tedy testovat třetí hypotézu, sice analyzovat možnou míru pocitu potlačení Skotska Westminsterem. K docílení této analýzy budu čerpat nejen z literatury, ale i z vhodných a dostupných kvantitativních dat obsažených ve Scottish Social Attitudes Survey.

Poslední kapitola pojednává o postoji skotského obyvatelstva na základě identity. V této kapitole budu konkrétně sledovat míru skotské identifikace s Velkou Británií (tzv. „britskosti“), a hledáním odpovědi na poslední hypotézu si tak kladu za cíl identifikovat míru etnického vlivu na podporu nezávislosti. V této poslední kapitole budu opět pracovat nejen s daty Scottish Social Attitudes Survey, ale také s dostupnou literaturou, z níž lze obzvláště zmínit poněkud starší, ale pro tuto práci stále významnou, publikaci *Scottish Nationalism and the Idea of Europe* z roku 2004, jejímž autorkou je Atsuko Ichijo. Autorka se zde nezabývá pouze definicí identity, ale i samotnou Skotskou identitou v kontextu devoluce a Evropské integrace.

1. Zdroje dat a proměnné

V této práci jsem se rozhodl využít nejen značné množství literatury, ale i kvantitativních dat. Pro potřeby této práce tedy vycházím z data setů poskytnutých UK Data Service, a čerpám tak z průzkumů Scottish Social Attitudes Survey (dále také SSAS). Konkrétně jsem se rozhodl čerpat z datasetů pro rok 2014 a 2016, ale data z více průzkumů SSAS byla využita v dalších citovaných zdrojích a grafech. SSAS začalo své průzkumy roku 1999, a cílem těchto průzkumů je zjišťování postojů mezi skotským obyvatelstvem, a to v oblasti životního stylu, politiky, ale i životní úrovně. Tento pravidelný průzkum také obvykle zahrnuje vzorek o 1200-1500 respondentech. Data z let 2014 a 2016 byla specificky vybrána, neboť pro potřeby této práce jsou oba roky významné jejich událostmi, od kterých lze předpokládat, že se promítnou i na postojích skotských respondentů. Konkrétně se jedná o referendum o nezávislosti Skotska a referendum o setrvání v Evropské Unii, známé také jako Brexit.

Průzkum SSAS zahrnuje celou oblast Skotska. Data z roku 2014 byla zveřejněna roku 2016, a zahrnovala vzorek dospělých obyvatel Skotska vybraný na principu náhodné pravděpodobnosti. Dolní věková hranice tohoto průzkumu byla nastavena na 18 let, a nereflektovala tak ještě rozhodnutí Skotské vlády zahrnout do volebního práva v referendu i dospívající obyvatele o stáří 16 až 17 let. Celkový počet vzorku zde činí 1501 respondentů. Z tohoto vzorku byly 845 ženy a 656 muži.

Průzkum z roku 2016 má již sníženou věkovou hranici respondentů, zahrnuje tedy i rozhodnutí Skotské vlády o zahrnutí mladistvých do možnosti volit v referendu a byl zveřejněn roku 2020. Velikost vzorku respondentů je 1 237 respondentů, z čehož 688 jsou ženy a 549 muži. V rámci analýz této práce si kladu za cíl zjistit korelační vztahy mezi vybranými proměnnými, přičemž tohoto cíle chci dosáhnout za pomoci analýz kontingenčních tabulek. Tyto analýzy jsou obsaženy ve třetí a čtvrté kapitole této práce které pojednávají o zájmech Skotské společnosti a její identitě.

V této práci využívám převážně nominálních proměnných, a z tohoto důvodu pro zjištění korelací využívám Cramerovo V. Tyto již zmíněné proměnné jsem rekódoval z toho důvodu, aby bylo možné z analýz vyřadit velké množství nepotřebných možností, které pojednávají chybějících odpovědích. Ze všech analýz jsou tedy vyloučeny všechny

možnosti, které lze označit jako „system missing value.“ Jedná se o možnosti: odmítl odpovédět, neví, a neplatné odpovědi.

V rámci první části třetí kapitoly jsem u obou data setů také rekódoval novou proměnnou postoje k EU tak, že jsem spojil všechny varianty, ve kterých se respondent vyjadřuje pro členství v Evropské Unii. Obě verze této proměnné (tedy spojené i podrobné verze) jsou v této části kapitoly využity jako nezávislé proměnné. Dále jsem v pozici nezávislých proměnných použil proměnné důvěry v jednotlivé parlamenty, a pravomoci Holyroodu. Jako závislou proměnnou jsem v celé této kapitole použil způsob, jakým by respondent hlasoval v referendu o odtržení se od Spojeného království, a v případě druhé části kapitoly, i důvěru ve schopnosti Skotského parlamentu.

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat testování vztahu mezi podporou nezávislosti a identitou obyvatel Skotska. Z tohoto důvodu je jako závislá proměnná opět definována podpora nezávislosti, kterou testuji s nezávislou proměnnou národní identity. Pro ilustrační potřeby v této kapitole také provádím jednodimenzionální analýzu prostřednictvím SPSS skrze operace Frekvencí s proměnnými Britské a Skotské identity.

2. O povaze skotského nacionalismu

Roku 2011 nastupuje SNP s první většinovou vládou a zahajuje práce na přípravě referenda. Po několikaleté kampani se v roce 2014 uskutečnilo plánované referendum o nezávislosti. V tomto referendu skotští občané rozhodli o setrvání ve Spojeném království s 55% většinou. Otázku nezávislosti ovšem nebylo možné považovat za uzavřenou, neboť přes očekávání účastníků kampaně pro odmítnutí nezávislosti došlo naopak k nárůstu nacionalismu a podpory SNP. Tato podpora se navíc navýšila o dva roky později s Brexiovým referendem, které výrazně posílilo hlas pro opuštění Velké Británie. Tímto zvláštním fenoménem vyvstává otázka o tom, co skutečně vede k této podpoře nezávislosti.

V této kapitole se budu zabývat analýzou podoby skotského nacionalismu v kontextu podpory referend o nezávislosti a devoluce. Tato kapitola si proto klade za cíl vysvětlit podporu pro získání Skotské nezávislosti skrze nalezení odpovědi na první definovanou hypotézu, v jejímž rámci předpokládám, že skotský nacionalismus se zásadně liší od etnického chápání tohoto pojmu. Ten je v této práci definován jako nacionalismus, který si klade za cíl dosáhnout vlastní vlády na základě uznání specifických národních znaků (Hild 2016: 153). V rámci této kapitoly se zároveň budu věnovat mimo jiné i Ernestu Gellnerovi jakožto významnému teoretikovi nacionalismu a jeho definici se poté pokusím aplikovat na Skotské prostředí. K zjištění povahy Skotského nacionalismu je zároveň nutné věnovat pozornost i analýze jeho kořenů, a proměn v čase od konce 20. století.

Vzhledem k tomu, že se v této práci do určité míry věnuji i argumentaci na základě ekonomiky, považuji zároveň za nutné, zde zmínit některé závěry Komise pro udržitelný růst. Tato komise byla založena první ministryní za SNP Nicolou Sturgeonovou a byla financována SNP, která také využívá jejích závěrů k propagaci nezávislosti. Náplní této komise bylo poskytnout podklad a důkazy pro výhodnost nezávislosti, a také poskytnout doporučení pro podobu dlouhodobé politiky vlády Skotska.

Tato komise se ve své zprávě z roku 2018 zabývala argumenty, proč se podpora nezávislosti staví na potřebě úplné kontroly nad vlastní ekonomikou. Argumentuje zde, že Skotsko se řadí mezi prvních 25 nejúspěšnějších ekonomik v případě příjmu na hlavu, a v měřítku Spojeného království se nachází na vrcholu u většiny dlouhodobých indikátorů. To také podepírá argumentaci v oblasti energetiky, a klade důraz na bohaté možnosti

Skotska v oblasti plynu a ropy, ale také udržitelných zdrojů. Komise se dále domnívá, že potenciál Skotské přílivové energie může dosáhnout až na 25 % Evropského potenciálu a tento argument vztahují i na mořskou větrnou energii. Skotsko ale disponuje i dalšími charakteristikami, které jsou podobné malým vyspělým ekonomikám, jako je vysoká kvalita vzdělání, silné instituce, a blízkost k velkým trhům. Jako další Skotskou výhodou zde označují i rozvinutý turismus. Zároveň ale argumentuje, že Skotsko je i přes své zdroje předbíháno dalšími malými ekonomikami, a to díky tomu, že tyto země mohou spravovat vlastní finanční politiku, přičemž důvodem je koncentrace ekonomické politiky primárně v Londýně a jihovýchodní části Anglie. Pro Skotsko to dále znamená, že politika je sice nastavena kvalitně, ale problémem je, že velké množství těchto politik je přizpůsobeno velké ekonomice (tedy VB jako celku), nikoliv malé ekonomice. (Komise 2018: 14, 19, 56)

2.1. Gellnerovo pojetí nacionalismu

Základní teorií použitou v této analýze je Gellnerovo pojetí nacionalismu. Tuto teorii jsem zvolil ze tří důvodů. Prvním důvodem je samozřejmě fakt, že Ernst Gellner je jedním z nejvýznamnějších a nejpobulárnějších autorů, kteří se zabývají problematikou nacionalismu. Druhým důvodem je modernistická složka, kterou se Gellnerovo pojetí vyznačuje. Tu považuji za relevantní právě proto, že skotské hlasy o nezávislost jsou spíše produktem moderní éry. Zde se mohou odkázat zpět k historické vložce obsažené v úvodu mé práce. V 16. století došlo k válečným konfliktům mezi Skotskem a Anglií, které dále i přes pokusy o sblížení vyústily v dlouhotrvající nevraživost. Jak jsem ale již zmínil v úvodu, od konečné porážky jakobitů u Cullodenu nebylo až do konce 19. století možné pozorovat výrazné snahy o oddělení. Tyto snahy bylo navíc možné identifikovat spíše jako volání po domácí vládě než po odtržení od Spojeného království.

Druhým důvodem je ekonomická složka v Gellnerově chápání nacionalismu. Tato myšlenka se odráží od změny ve výrobě a poměrech industrializované éry, která se soustředí na efektivitu a přizpůsobení zvyšující se populaci. Právě zde začíná hrát více roli pojem „národa“ jako takového, aby ještě více zlepšil efektivitu výroby a růstu, a to právě díky komunikaci. Takto efektivní komunikace je ale možná pouze v případě, kdy je kultura a jazyk homogenní, a proto Gellner (1983) říká že „homogenita vnucená objektivním, ne-

vyhnutelným imperativem se nakonec objevuje na povrchu v podobě nacionalismu“ (Gellner 1983: 40).

Jak lze tedy podle Gellnera definovat nacionalismus? Gellner ve své knize *Nations and Nationalism* rozlišuje mezi dvěma způsoby. Prvním způsobem je „nacionalismus jako politický princip, podle kterého musí být národní a politická složka shodná“ (Gellner 1983: 1). To znamená že národ, spojovaný určitou shodnou kulturou, musí mít i své vlastní politické vymezení, to znamená vládu, jejíž složení je ohraničeno národní složkou. Gellner (2003) dále pokračuje ve své knize *Nacionalismus*, kde tuto teorii doplňuje. Zde podotýká, že „nacionalismus nejenom vymezuje hranice jednotek, ale zároveň předpokládá, že daná jednotka má institucionální vedení (tedy stát) a její hlavní starostí je, aby místa v tomto institucionálním mocenském centru obsazovali členové národní kultury, tj. kultury která jednotku definuje“ (Gellner 2003: 19).

Druhým způsobem je dle Gellnera (1983) chápání nacionalismu jako určitého sentimentu nebo hnutí v rámci již zmíněného principu. Autor dále pokračuje a poukazuje, že tento sentiment je pocitem hněvu pramenícího právě z porušení tohoto principu (Gellner 1983: 1). Toto lze vyložit tak, že v případě, kdy se v nějakém státě nachází více národů, a jejich zájmy nejsou dostatečně reprezentovány, pak dochází k porušení politického principu Gellnerova nacionalismu. To znamená že složky národní a složky politické nejsou shodné, a může tak docházet k nárůstu nacionalismu projevujícího se nevolí vůči celku. Tato nevole se může vyvinout až do pokusu oddělení se od tohoto celku a získání nezávislosti, což obnoví princip shody.

Zde je dále vhodné zmínit roli, kterou hraje kultura. Jak již bylo zmíněno, Gellner nacionalismus považuje za moderní fenomén, ve kterém hraje zásadní roli právě vysoká kultura. Zde lze pro potřeby této práce dělit na dvě fáze, a sice agrární a industriální.

Gellner ve své práci nepopírá důležitost kultury v agrární společnosti. Vyzdvihuje roli vysoké kultury v ku příkladu zastupování za oslabený centralizovaný stát, ale tato kultura zároveň nijak nedefinovala limit politické jednotky. Během industriální éry ovšem došlo k jejímu rozšíření a univerzalitě v komunikaci společnosti, neboť v této éře politické hranice přestaly existovat v harmonii s vysokými kulturami. (Gellner 1983: 50) I přes určitou vágnost této definice lze její roli vyložit tak, že se zvýšeným důrazem na společnou kulturu z důvodu hledání dalšího růstu a efektivity, vyvstala potřeba národů dosazovat do svého čela příslušníky své vlastní společnosti.

2.2 Skotsko a nacionalismus

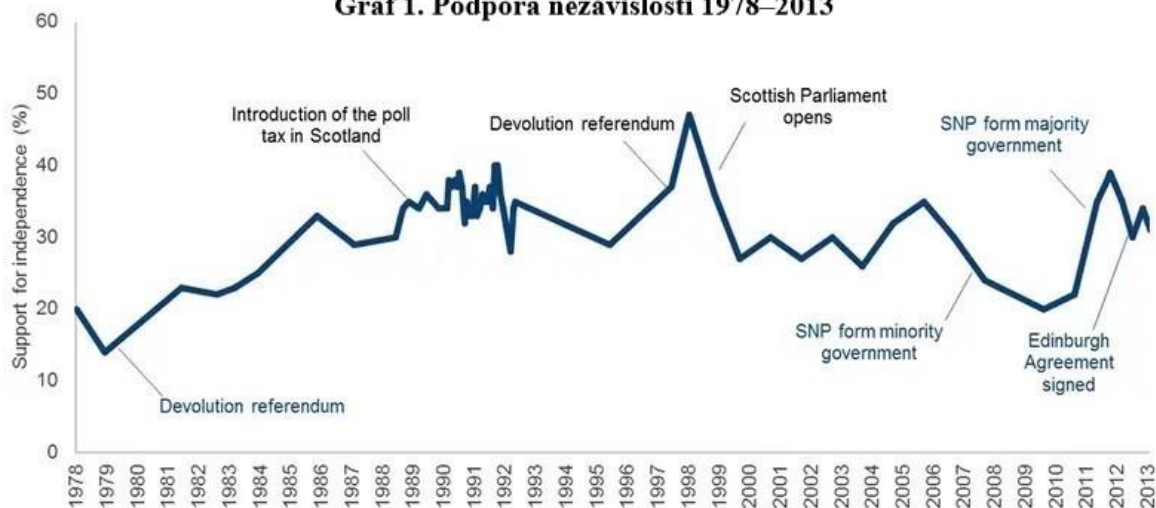
V předchozí části této kapitoly jsem se věnoval nacionalismu založeném na Gellnerově definici, podle které musí panovat shoda mezi národní a politickou složkou. To tedy lze vysvětlit tak, že je dle Gellnera potřebné, aby dané národní uskupení mělo k dispozici svoji vlastní vládu, která je schopna zajistit komunikaci potřebnou pro ekonomický růst a blahobyt zvyšující se populace. Takový úkol může splnit pouze taková vláda, která jejíž kultura a jazyk jsou shodné s kulturou nad kterou vykonává svoji moc. Přičemž pokud tato podmínka není splněna, dochází k růstu nacionalistického sentimentu, který může vyústit ve snahu o získání nezávislosti na jiném státě. V rámci této části kapitoly se pokusím tuto definici převést na politický systém Spojeného království.

Roku 1707 bylo Skotským parlamentem odsouhlaseno připojení do Velké Británie. Toto spojení ale zároveň znamenalo konec skotského parlamentu, který tak schválil i vlastní rozpuštění. Výsledkem bylo tedy přesunutí jeho veškerých pravomocí na Westminsterský parlament. Jak jsem ale již zmínil v úvodu, přesouvání skotské administrativy na anglické území lze datovat až k vládě Jakuba VI. který se v rámci Unie korun přesunul do Londýna.

Důsledkem tohoto vývoje Skotsko ztratilo značnou část své reprezentace v rámci VB, a byl to právě konec 19. století, kdy tato podreprezentace začala být viděna jako problémový aspekt britské vnitřní politiky. Lze tedy říct, že hlasy volající po domácí vládě jsou skutečně spíše moderním znakem. V případě, kdy by byla použita Gellnerova definice, pak lze říci, že v případě Skotska došlo k vzestupu nacionalistického sentimentu právě proto, že politická a národní složka nebyla shodná. Westminster tak nedokázal dostatečně řešit Skotské záležitosti, a výsledkem byl tedy růst nacionalistického sentimentu. Výhodou Gellnerovy definice je právě ekonomická složka, neboť by bylo možné se domnívat, že ustupující efektivita Westminsterského stylu vládnutí se tak dá považovat za zdroj nacionalismu, o kterém se domnívám, že se dále promítá do podpory nezávislosti. Následující graf zveřejněný na *Business Insider* ukazuje vývoj podpory pro nezávislost s ohledem na klíčové politické události ve Skotsku, tedy devoluci až po 2013, rok před referendem o nezávislosti.

Graf 1. Podpora nezávislosti 1978–2013

Data taken from MORI and Ipsos MORI polling (1999-07 data taken from Scottish Social Attitudes Survey)

Zdroj: <https://www.businessinsider.com>

Z grafu 1 je patrné, že v souvislosti s neúspěšnou devolucí a znovuotevřením Skotského parlamentu je vždy možné pozorovat značné poklesy podpory pro nezávislost. S ohledem na Gellnera se domnívám, že tuto skutečnost lze interpretovat takovým způsobem, že s přenesením více pravomocí na Skotskou úroveň došlo ke značnému poklesu nacionalistického sentimentu. Lze tedy říci, že dochází k přiblížení se ke shodě mezi složkou národní a politickou skrze zajištění správy množství Skotských záležitostí lokálním parlamentem. Navzdory tomu, ale dochází k dalšímu nárůstu během voleb roku 2011, ve kterých získává SNP Alexe Salmonda možnost sestavit většinovou vládu. S ohledem na výsledky referenda roku 2014 ovšem tuto podporu nelze považovat za dostatečnou ve smyslu podpory pro nezávislost. Domnívám se ale, že tento fenomén může posloužit jako vodítko či ukazatel směru v hledání povahy skotského nacionalismu. Jak již bylo zmíněno, zároveň lze ale pozorovat menší vzrůst s volbami, po kterých SNP tvoří většinovou vládu. Významnou náplní programu SNP byla agenda hlubší devoluce, nebo nezávislosti ve finančním sektoru (SNP 2011: 3).

Jak dokládá SNP skrze již zmíněnou Komisi pro udržitelný růst, cílem nezávislosti je spíše docílení vyšších pravomocí v oblasti ekonomiky, v jejímž důsledku by Skotsko mohlo upravit svoji finanční politiku tak, aby bylo možné dosáhnout úspěšnosti dalších malých států. Z grafu 1 je též patrné, že s úspěšnou devolucí také dočasně došlo k poklesu podpory nezávislosti. Devoluce se ovšem neukazuje být dostatečnou, a společnost proto

reaguje růstem popularity SNP hájící rozšíření těchto politik, kterých chce dosáhnout nezávislostí. Na základě dosavadního textu se tedy lze domnívat, že nacionalismus je spíše ekonomické povahy související s pragmatismem Skotské společnosti, který je zcela typický pro obyvatele Spojeného království (Dvořáková 2008: 101).

V rámci této kapitoly jsem se dosud věnoval definici nacionalismu, a jeho aplikací na Skotsko. Během tohoto procesu se ukázalo být zjevným, že Skotsko se do určité míry unikátní, a značně vymyká tradičnímu spíše etnickému pojetí nacionalismu. Stále ovšem platí otázka, jak lze tedy Skotský nacionalismus definovat?

2.3 Novodobé kořeny skotského nacionalismu

Na rozdíl od jiných evropských zemí, není v případě Skotského nacionalismu nutné zacházet příliš do minulosti, a to jednak při uvážení Gellnerovy definice, ale také při uvážení dalších autorů zabývajících se tímto tématem. Jak píše Ben Jackson (2014), Skotský nacionalismus z pohledu jeho stáří lze vskutku považovat za relativně nový fenomén. Toto tvrzení dále rozšiřuje a říká, že kořeny Skotského nacionalismu nespočívají nutně v éře středověku, Skotského reformismu či osvícenství a ani dokonce ne v samotném Act of Union, ale jsou produktem druhé poloviny devadesátých let dvacátého století (Jackson 2014: 50). Zde se poněkud liší i od Gellnera, podle jehož teorie by bylo snad i možné Skotský nacionalismus datovat i o století dříve. Jak je již v této kapitole zjevné, Skotský nacionalismus se od typického etnického chápání liší svou pragmatičností. V takovém případě se lze tedy ptát, proč, nebo spíše, jaké prostředí dalo vzniku této formě nacionalismu? V této části se proto budu věnovat právě Skotské politické tradici související se smýšlením skotských nacionalistů.

V první řadě je nutné zmínit pozici Skotské národní strany. Tato strana je momentálně zcela dominantní stranou ve Skotsku. Nicméně před příchodem dominance SNP se Skotsko tradičně vyznačovalo jako silná labouristická základna. Skotská Labour, jakožto jedna z hlavních stran VB, se stejně jako SNP spíše snažila vymezovat proti konzervativcům, kteří měli tradičně slabou Skotskou podporu. Proč ale bylo Skotsko labouristickou základnou? Jak připomíná, Hearn (2009), Skotsko se vyznačuje dlouhou egalitářskou ale zároveň demokratickou tradicí (Hearn 2009: 144). Jackson (2014) také zároveň také argumentuje, že skotští nacionalisté neusilují o nezávislost natolik kvůli obraně své kultury

a dědictví, ale spíše z toho důvodu, že nezávislost je považována za neefektivnější způsob prosazení levicové agendy (Jackson 2014: 50). Tato tradice tedy z této části Spojeného království činí ideální baštu labouristické politiky. Zároveň ale již bylo zmíněno, že skotský nacionalismus má kořeny v druhé polovině 90. let 20. století. Jedná se o léta, během kterých přichází ve Velké Británii k moci vláda nové pravice Margaret Thatcherové.

V důsledku politického boje tradiční strany Labour s novou pravicí se Labour transformovalo do nové levice. Tento krok značně popudil skotské nacionalisty, kteří v této změně viděli zradu a opuštění původní tradice Labouristických hodnot, a na úkor těchto hodnot i hledání obnovy volebního úspěchu na britské scéně, tedy Westminsteru (Jackson 2014: 54). Důsledkem byl tedy postupný odliv voličů ke spíše sociálně demokraticky orientované SNP. Jaké jsou tedy cíle skotského nacionalismu? Jako hlavní cíl lze označit nezávislost v oblasti finanční politiky⁴, přičemž tohoto cíle lze dosáhnout dvěma způsoby. První cestou je docílení nezávislosti odtržením od Spojeného království. Druhou cestou k docílení nezávislosti je tedy samozřejmě i hlubší devoluce, která je rozšířena o finanční politiku. Jak připomíná Roy (2022), k této devoluci sice do určité míry skutečně došlo prostřednictvím Smithovy komise, ale rozsah a dostatečnost devoluce je v očích skotských nacionalistů sporná (Roy 2022: 90).

Zde je ovšem nutné se pozastavit, neboť docílení nezávislosti není v tomto případě stejné jako kompletní odtržení. Proto docílení nezávislosti lze považovat spíše za vágní termín, který nedostatečně popisuje situaci. Použiji-li termín nezávislost ve smyslu suverenity, pak bych tím měl na mysli kompletní suverenitu, kdy by veškeré pravomoci byly ve Skotských rukou. Jak praví Jackson (2020), tato suverenita byla otázkou Skotského nacionalismu během konce 20. století. Autor dále pokračuje, že tato idea parlamentní suverenity byla založena na rozdílných konstitučních tradicích Skotska a Anglie,⁵ a tato charakteristi-

---

⁴ O významu možnosti držet v rukou vlastní finanční politiku argumentuje bývalý první ministr Alex Salmond, který je stále významnou tváří skotské nacionalistické scény (dříve lídr SNP, dnes stojící v čele strany ALBA). V rámci své přednášky tedy praví, že Skotsko je ekonomicky předbíháno dalšími malými zeměmi. Tuto skutečnost ale nelze použít jako argument proti nezávislosti, neboť se toto neděje z toho důvodu, že by Skotsko mělo být předurčeno k nedostatečnému výkonu. Důvod je poněkud jiný, a sice že tyto země mohou spravovat vlastní finanční politiku tak, jak je to pro ně výhodné, kdežto Skotsko nemá v rukou dostatečnou moc nad finanční politikou. (Salmond 2003: 27-29) V rámci argumentů prezentovaných v této kapitole je tedy možné se domnívat, že tyto myšlenky lze označit za skvěle vystihující způsob myšlení Skotských nacionalistů.

⁵ Dle Jacksona, argumentace Skotských nacionalistů spočívala v předpokladu, že sousední Anglická tradice vzešla z přenosu absolutních pravomocí panovníka na parlament, kdežto Skotská tradice umístila suverenitu do rukou samotných skotských obyvatel (Jackson 2020: 128).

ka hrála významnou roli při konfrontaci skotské veřejnosti s vládou Margaret Thatcherové. (Jackson 2020: 128)

Zde si ale je možné povšimnout nesrovnalosti při aplikaci na moderní Skotsko a snahy nacionalistů o osamostatnění. Tento problém spočívá ve skutečnosti, že Skotský nacionalismus od 80. let 20. století nyní není nakloněn natolik otázce plné suverenity, jako spíše toho, v jaké oblasti lze svoji nezávislost posílit (Jackson 2020: 128). Tato změna funguje i opačně, kdy je nutné a výhodné část své suverenity obětovat ve prospěch nadnárodních organizací, jako je právě Evropská Unie, aniž by tím Skotsko poškodilo své národní, kulturní, politické nebo finanční vztahy a zájmy se zbytkem zemí Spojeného království. (Jackson 2014: 55).

V rámci stanovené hypotézy již vyšlo najevo, že Skotský nacionalismus je zásadně odlišný od spíše etnicky motivovaných nacionalismů typických pro Evropu. Nicméně při práci s Gellnerovým pojetím nacionalismu je i viditelné, že do značné míry toto pojetí lze aplikovat i na Skotsko. Domnívám se tedy, že toto tvrzení lze podepřít dvěma argumenty. Prvním argumentem je bezesporně značný vliv ekonomiky a pragmatismu, který je zcela typickým pro Británii. Jako druhý argument považuji zároveň i poměrně rozdílné politické hodnoty, které Skotsko vyznává, a ve kterých se Skotský nacionalismus vyvíjel, troufám si říci, že se stále vyvíjí. Jakou povahu má tedy skotský nacionalismus? S ohledem na veškeré informace, které jsou dosud obsaženy v této kapitole se na tuto otázku pokusím odpovědět v rámci následující a poslední části této kapitoly.

2.4 Skotsko a ekonomický nacionalismus

V tématice moderního pojetí skotského nacionalismu, není možné se vyhnout členství v Evropské Unii. SNP roku 2013 publikovalo bílou knihu s názvem *Scotland's Future*, která se přímo zabývá i tímto tématem. Z bílé knihy vyplývá, že Skotsko by mělo být aktivním členem Evropské Unie, a to s nezávislou vládou schopnou obhajovat Skotské národní zájmy uvnitř EU (SNP 2013: 2018). Z toho vyplývá, že moderní skotský nacionalismus se k evropskému projektu staví pozitivně. Jak ale připomíná Rioux (2019), v minulosti tento postoj nebyl z většinové části skotskými nacionalisty sdílen. Pozitivní vztah k EU si SNP vytvořilo až během již zmíněné proměny v nacionalismu během 80. a 90. let, a to

z toho důvodu, že „možnosti nabízené evropskou integrací začaly být více vnímány jako možnost redukce rizik spojených s osamostatněním (Rioux 2019: 9).

Tato proměna ovšem není v tuto chvíli relevantní z pohledu EU, jako spíše z pohledu vývoje skotského nacionalismu, který v minulosti nesl jasné známky klasického ekonomického nacionalismu. Tento nacionalismus byl definován Heilperinem (2010), který ho označuje za „soubor ekonomických politik, které jsou zaměřeny na uvolňování vazeb mezi ekonomickými procesy uvnitř hranic země a procesy mimo tyto hranice, což zároveň znamená izolování, ale ne nutně izolaci“, a taková země tedy hledá vyšší ekonomickou autonomii (Heilperin 2010: 27).

Přirozeně, novodobý Skotský nacionalismus se ke členství v EU staví mnohem pozitivněji. Z tohoto důvodu není možné ho zcela zasadit do klasického pojetí ekonomického nacionalismu. Při dalším zamyšlení jde tedy o případ země, jejíž nacionalisté na jednu stranu usilují o získání nezávislosti na Spojeném království ve smyslu získání finanční autonomie. Na straně druhé je ovšem i viditelná snaha a ochota pro připojení k projektu Evropské Unie. Domnívám se, že tuto komplikovanou situaci lze poněkud osvětlit pomocí Jacksona, který zde připomíná výrok Alexe Salmonda „Jsem post-nacionalista,“ přičemž tento výrok vychází z práce Neila MacCormicka (Jackson 2014: 54). MacCormick zde píše o tzv. post-suverenitě, která nahrazuje klasické pojetí suverenity. Přesněji řečeno situace poválečného světa dala vzniku evropské integraci, která omezila suverenitu dříve plně suverénních států (Jackson 2014: 54), které nyní koexistují s nesuverénní Uní (Wilkinson 2019: 2, MacCormick 2002 kap. 8).

I přes fakt, že základní předpoklad publikovaný v bílé knize spočíval v pokračování členství, které je ve své podstatě zděděné po členství ve Velké Británii,⁶ ke změně tohoto spíše pro-evropského postoje skotských nacionalistů nedošlo ani s následným příchodem Brexitu, o kterém se lze v případě získání nezávislosti domnívat, že v podstatě garantuje nutnost jednání o členství, bez již Británií vyjednaných výhod. Jak ale připomíná Rioux (2019), skotský nacionalismus je z velké části stále poháněn ekonomickým nacionalismem, a to z pohledu limitované autonomie uvnitř Spojeného království. Zároveň zde také konstatuje, že skotský liberální ekonomický nacionalismus si klade za cíl prohloubit vztahy s EU

---

⁶Tedy včetně již vyjednaných podmínek. Jak stojí v publikované bílé knize, Skotským cílem je zachovat si stávající pozici v rámci EU (SNP 2013: 220).

a oddělit se od britských institucí, ale zároveň neztratit přístup k britskému trhu. (Rioux 2019: 8)

Závěrem se tuto kapitolu pokusím shrnout a odpovědět na hypotézu a výzkumnou otázku. Z kapitoly vyplývá, že se lze domnívat, že Skotský nacionalismus je spíše levicové a ekonomické povahy, a skutečně se tak značně odlišuje od typicky etnického chápání. Z analýzy dále vyplývá, že Skotsko do částečné míry koresponduje s Gellnerovou definicí nacionalismu. Jak lze pozorovat, Skotský nacionalismus, jak ho dnes známe, je také spíše produktem moderní doby. Jeho hlavním cílem tedy není natolik obrana národa nebo kultury, ale cílem je spíše dosažení lepší efektivity vlastní správy skrze zajištění shody mezi národní a politickou složkou. Domnívám se proto, že nacionalistická skotská vize je spíše potřebou rozhodovat o vlastní, obzvláště finanční, politice. Z tohoto důvodu lze také potvrdit hypotézu a konstatovat, že Skotský nacionalismus se vskutku značně odlišuje od spíše etnického chápání tohoto pojmu. Zároveň lze odpovědět na výzkumnou otázku a konstatovat, že Skotský nacionalismus je spíše ekonomické povahy, která má své kořeny ve Skotské politické kultuře založené na spíše levicovém myšlení. Toto myšlení je také důvodem skutečnosti, že Skotsko bylo považováno za silnou základnu pro Labour, a je i vysvětlením jeho postupného úpadku a odlivu skotských nacionalistů ve prospěch Skotské Národní Strany.

3. Jsou Skotské zájmy potlačovány?

V předešlé kapitole jsem se zabýval analýzou Skotského nacionalismu. Z této analýzy vyšlo najevo, že jde o nacionalismus poháněný spíše pragmatismem, do značné míry tedy i ekonomickým nacionalismem. Zatímco jsem se během předchozí kapitoly zabýval samotnou povahou Skotského nacionalismu, nebylo zároveň možné, byť jen okrajově, nezmínit se v souvislosti s nezávislostí o dvou z možných a vzájemně spolu souvisejících faktorů, které mohou hrát roli v podpoře odtržení Skotska od Velké Británie. Prvním z těchto faktorů byla snaha o přesunutí dalších kompetencí z britské úrovně na skotskou. Zároveň je již z úvodu patrné, že popularita tématu o vytvoření domácí vlády vznikla na základě pocitu nedostatečné efektivity Westminsteru řešit Skotské záležitosti. I přes znovuvytvoření Skotského parlamentu zde ovšem zůstal požadavek o přesunu dalších kompetencí v souvislosti s nezávislostí nebo hlubší devolucí. Lze se v kombinaci s kritikou ze strany SNP v souvislosti s Brexitem domnívat, že Skotská společnost nedůvěřuje Westminsterскому parlamentu, což může mít za následek podporu osamostatnění?

Druhým faktorem byla tematika Brexitu. Z této tematiky vyplynulo, že skotští nacionalisté se obecně staví k možnosti členství v Evropské Unii pozitivně. Otázkou ovšem zůstává, zda je toto téma problematikou která, může hrát reálnou roli v podpoře nezávislosti ve společnosti.

V této kapitole se pokusím zodpovědět stanovenou výzkumnou otázku: Do jaké míry má Brexit skutečně vliv na podporu Skotské nezávislosti? Zároveň je nutné nezapomenout na problematiku společenského postoje k parlamentům ve Westminsteru a Holyroodu, a pokusím se tak řešit dříve definovanou hypotézu: Skotská společnost se dlouhodobě obává potlačení svých zájmů Velkou Británií, a tento stav vede k nárůstu podpory nezávislosti.

3.1 Brexit a Skotská společnost

Jak je již známo, Skotsko odmítlo myšlenku odchodu z Evropské Unie 62 % většinou, spolu s dalšími dvěma částmi Spojeného království⁷. Jak ale dala jasně najevo Theresa May, postoj Westminsteru se odrazil od rozhodnutí Spojeného království jako celku:

---

⁷ Proti odchodu z EU se rozhodnou většinou dále postavil Londýn 60 % a Severní Irsko 56 % (UK electoral Commission 2019).

„Protože jsme v referendu volili jako jedno Spojené království, budeme také vyjednávat jako jedno Spojené království, a opustíme Evropskou Unii jako jedno Spojené království. Neexistuje žádný opt-out k Brexitu“ (May v McEwen 2018: 66). Výsledek referenda přirozeně vyvolal reakci zejména z SNP, volající po zohlednění Skotského rozhodnutí. SNP tímto zároveň opětovně otevřelo otázku opakování referenda o Skotské nezávislosti, neboť vzhledem k tomu, že členství EU bylo součástí kampaně proti referendu o nezávislosti o pouhé dva roky dříve,⁸ situace, za které Skotská společnost hlasovala pro setrvání ve VB, se razantně změnila.

Mimo společnou tematiku s kampaněmi Better Together a Yes Scotland, je téma Brexitu z pohledu SNP důležité i z implikací spojených s odchodem z EU. Jak se domnívá SNP ve své publikaci *Skotské místo v Evropě* aktualizované roku 2018. VB podle nich sice dostala mandát k tomu, aby opustila EU, ale to se již nevztahuje na opuštění Evropského jednotného trhu (SNP 2018: 49), které dle SNP má pro Skotsko za následek značné škody v oblasti ekonomické a sociální prosperity (SNP 2018: 9). Ze strany Westminsteru ovšem nepřicházel žádný signál o ochotě takové referendum provést, přičemž příkladem může být známý výrok premiérky Theresy May k možnosti druhého referenda o nezávislosti: „Now is not the time“ (May 2017). Je zajisté možné se ptát, jaké mají tyto skutečnosti význam. Domnívám se, že odpověď lze nalézt v možném pocitu potlačení, či ignoraci hlasování a rozhodnutí Skotské společnosti. Podporu pro toto tvrzení lze ku příkladu nalézt v rétorice SNP, která v tématice EU zvyrazňuje kontrast mezi výsledkem Brexitového referenda a již zmíněným přístupem Westminsteru.

Mimo SNP lze podporu najít i u Laury Cramové, (2020), která se v tomto kontextu zabývá psychologickým aspektem Brexitu. Autorka zde argumentuje pocitem možného vyloučení z rozhodovacího procesu. Cramová se zde domnívá, že přístup Westminsteru k Brexitu může skutečně mít za následek pocit potlačení hlasu Skotských obyvatel, což představuje riziko z hlediska sociálních a demokratických zájmů. To je dle autorky evidentní i v publikaci *Skotského místa v Evropě*. (Cram v Hassan 2020: kap 3) Zároveň lze předpokládat, že Skotská společnost má pocit, že je za ni rozhodováno proti její vlastní vůli.

---

⁸ Kampaně pro odmítnutí nezávislosti kladla mimo jiné důraz nejen na samotné členství v EU, ale i na vyjednané opt-outs. Součástí této kampaně byla obava, že Skotsko by bylo nuceno přijmout členství v plné míře. Samotná kampaně i stránka bettertogether.net již není dostupná, a je možné ji načíst pouze skrze archív way-back machine.

Domnívám se, že je možné tento faktor zmínit i v případě již řešené otázky povahy Skotského nacionalismu. Jeho součástí je zároveň i zájem na tom, mít jakožto nezávislý stát vlastní a jasné slovo v partnerském vztahu v Evropě a zbytku světa. V případě zvážení ekonomických škod Brexitu lze ale protiargumentovat, že zatímco nedílnou součástí Better Together bylo členství v EU, a SNP je přesvědčeno, že Brexit napáchá škody na ekonomice Skotska, ekonomický vztah s Evropskou Unií je mnohem nižší než se zbytkem Spojeného království. Jak připomíná Roy (2022), obchod Skotska s EU sice činil významnou část Skotského obchodu, ale v porovnání s obchodem s VB jde pouze o objem asi čtvrtinový. (Roy 2022: 91). Jaký efekt ale má Brexit na Skotskou společnost ve smyslu EU samotné? Tuto otázku se pokusím zodpovědět v následující analýze, ve které porovnáám postoje Skotských obyvatel z období prvního referenda a Brexitu.

Tab.1 Podpora nezávislosti a postoj k EU			
2014			
Postoj k EU	Jak bude volit v referendu o nezávislosti		
	ANO	NE	Celkem %
Odejít z EU	24,7 %	16,9 %	19,5 %
Zůstat v EU	68,6 %	79,9 %	76,1 %
Jednotná vláda	6,7 %	3,2 %	4,4 %
Celkem	100 %	100 %	100 %
2016			Celkem %
Odejít z EU	24,4 %	28,4 %	26,6 %
Zůstat v EU	72,4 %	69,2 %	70,6 %
Jednotná vláda	3,2 %	2,4 %	2,8 %
Celkem	100 %	100 %	100 %

(Zdroj dat: SSAS 2014 + 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tab. 1.a 2014	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	16,567	2	,000
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,130	,000
	Cramerovo V	,130	,000
Celkem případů	980		
Tab. 1.b 2016	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	2,571	2	,277
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,050	,277
	Cramerovo V	,050	,277
Celkem případů	1049		

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tabulka 1 obsahuje data z let 2014 a 2016. Tato data byla vybrána, neboť se z pohledu Skotska jedná o významné roky, během kterých byla populace značně vystavena vlivům příslušných kampaní. Zde lze v souvislosti s tehdy probíhajícími kampaněmi, a dosavadním textem, vidět poměrně nečekané výsledky. V roce 2014 by sice téměř 69 % respondentů, kteří by hlasovali pro nezávislost, vyjádřilo zároveň přání zůstat v EU, ale toto přání zároveň uvedlo téměř 80 % všech respondentů, kteří by v referendu hlasovali proti nezávislosti. Data z roku 2016 ukazují velmi mírný posun v oblasti podporovatelů nezávislosti, a mírný zhruba 10% pokles v případě odpůrců. Podíl respondentů, kteří by podporovali vznik jednotné Evropské vlády je nepřekvapivě značně nízký, a pro potřeby této práce bezvýznamný.

Již od pohledu by bylo teoreticky možné konstatovat, že otázka Brexitu nemá na volební rozhodování v oblasti nezávislosti žádný vliv, neboť respondenti konfrontovaní otázkou nezávislosti nemají výrazně odlišné preference v případě setrvání nebo odchodu z EU. Zde nastává problém, neboť jak lze vidět v tabulce 1.a a 1.b, data z roku 2014 se sice ukázala být statisticky významná a je zde tedy možné počítat s tím, že toto názorové rozložení bylo možné pozorovat i ve společnosti, to ale nelze tvrdit o datech z roku 2016. V případě dat z roku 2016 by bylo nutné říci, že nelze s jistotou předpokládat, že by bylo možné tyto hodnoty pozorovat ve společnosti. Samotná analýza se nicméně zdá být vágní

a nicneříkající, proto jsem se rozhodl ji provést znovu, tentokrát ale s původní (tedy rozdělenou) proměnnou s více kategoriemi. Výsledky lze pozorovat v tabulkách tab. 2 a tab. 2.a.

Tab. 2 Rozšířený postoj k EU 2016			
Postoj k EU	Jak bude volit v druhém referendu o nezávislosti		
	ANO	NE	Celkem
Odejít z EU	24,4 %	28,4 %	26,6 %
Adj. Rezidua	-1,5	1,5	
Zůstat v EU, snížit pravomoci	41,5 %	47,0 %	44,5 %
Adj. Rezidua	-1,8	1,8	
Zůstat v EU, ponechat stejné pravomoci	26,1 %	17,4 %	21,3 %
Adj. Rezidua	3,4	-3,4	
Zůstat v EU, zvýšit pravomoci	4,9 %	4,8 %	4,9 %
Adj. Rezidua	,1	-,1	
Jednotná vláda	3,2 %	2,4 %	2,8 %
Adj. Rezidua	,8	-,8	
Celkem	100 %	100 %	100 %

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tab. 2.a	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	13,169	4	0,10
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,112	,010
	Cramerovo V	,112	,010
Celkem případů	1049		

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem)

Překvapivě, výsledky této analýzy již po statistické stránce vykazují významnost. V případě použití adjustovaných reziduí lze také vidět, že do této významnosti nejvíce přispívá skupina, jež by zůstala v EU a zároveň jí ponechala stejné pravomoci. V rámci Cra-

merova V všech analýz (v případě sloučené 2016 se ani zde neproказuje statistická významnost) lze zároveň pozorovat i korelaci mezi oběma proměnnými. Je ovšem nutné dodat, že se jedná o korelaci, která je velice slabá.

Domnívám se, že data v této analýze nám poskytují několik zajímavých informací. Za prvé, již na základě výsledků první tabulky a velmi nízké korelace se lze domnívat, že z pohledu skotské společnosti existuje jen velmi slabý vztah mezi podporou nezávislosti a podporou členství EU. I přes nízkou statistickou významnost dat z roku 2016 je stále možné se domnívat, že zatímco se tento postoj změnil jen minimálně, je zde viditelný velmi mírný nárůst podpory členství v EU v souvislosti s hlasováním pro nezávislost.

Za druhé, lze se též domnívat, že tato analýza může být ukazatelem smýšlení Skotské populace, která se staví vesměs pozitivně k členství v EU. A za třetí, část Skotské společnosti, která by v dalším referendu volila pro nezávislost, by sice preferovala zůstat v EU, ale zároveň by preferovala možnost oslabení pravomocí Evropské Unie. Tento postoj lze označit za spíše euroskeptický, což může fungovat jako protiargument některým autorům, jako například již zmíněnému Jacksonovi, který hovoří o skotských nacionalistech v kontextu MacCormickovy post-suverenity. Lze ale konstatovat, že jde o euroskepticismus měkký, tedy o formu, která si neklade za cíl přerušování členství (Flood 2009: 914).

Považuji za vhodné opět vhodné upozornit na skutečnost, že jde o již starší data, a s dokončeným odchodem VB z EU se pozice Skotské společnosti mohla dále vyvíjet i přes krize posledních několika let. To ovšem již nemohu osobně ověřit z důvodu nemožnosti získat odpovídající dataset. Zde je možné se obrátit na autory Johna Curtice a Iana Montagu (2020), kteří měli k dispozici nejen tato, ale i novější data.

Z jejich analýzy vyplývá, že zatímco v předchozích letech tomu tak nebylo, v letech 2017 a 2019 došlo k výraznějšímu propletení podpory nezávislosti a postoje k Evropské Unii. K tomu došlo v tom smyslu, že by nadpoloviční procento respondentů, kteří preferují nezávislost, by zároveň podporovalo zůstat v Evropské Unii.⁹ Tento stav je dle autora způsoben patovou situací okolo vyjednávání Brexitu v tomto období. (Curtice 2020: 19) Je tedy zajímavé pozorovat, že během takto významných let jako jsou roky 2014 a 2016, hrálo toto téma ve Skotské společnosti roli, kterou lze označit za spíše zanedbatelnou. Jistou

---

⁹ Zároveň je vhodné dodat, že i přes pokles lze stále pozorovat relativně vysoký počet respondentů, kteří preferují oslabení EU spolu se členstvím (Curtice: 2020: 9).

změnu a nárůst pro-evropského sentimentu v souvislosti s nezávislostí lze předpokládat až od doby samotného vyjednávání VB a EU.

Závěrem této části zbývá odpovědět na výzkumnou otázku této kapitoly. S ohledem na prezentované důkazy a literaturu lze konstatovat, že Brexit může mít vliv na podporu nezávislosti ve Skotské společnosti. Z analýzy pro mne dostupných dat také vyplývá nízký korelační vztah mezi oběma proměnnými.

Novější literatura se bohužel přímo nezabývá vztahem mezi proměnnými, ale poukazuje na viditelný nárůst podpory s proměnnou Brexitu, díky kterému lze předpokládat nárůst korelace. Na základě těchto důkazů je možné se domnívat, že tematika Brexitu má ne nutně slabý vliv na podporu nezávislosti, který pro bližší specifikaci vyžaduje další výzkum s větším množstvím dostupných dat.

3.2 Skotské zájmy a „Westminsterský demokratický deficit“

V předchozí části této kapitoly jsem se věnoval otázce zabývající se vlivem Brexitu na rozhodování o nezávislosti Skotské populace. V této části se nyní budu věnovat vlivu přicházejícího ze samotného centra Velké Británie. Během psaní této práce jsem již zmínil možnost nedůvěry Skotské společnosti vůči Westminsterskému parlamentu, a poukázal do minulosti, ve které došlo k devoluci na základě obavy, že britská vláda není schopna dostatečně řešit Skotské problémy. Nicméně i přes devoluci se rétorika Skotských nacionalistů stále do značné míry opírá o toto téma, jak lze pozorovat z volebního manifestu SNP roku 2021 (SNP 2021: 12).

Jako další možný problém s důvěrou Skotské společnosti v parlament ve Westminsteru lze identifikovat v již názvu kapitoly zmíněnou možnou existenci demokratického deficitu. V čem by ale takový deficit mohl spočívat? Domnívám se, že v rámci tohoto tématu existují dvě možnosti. První možností je rezonance tohoto argumentu v rétorice SNP již od referenda o vystoupení z Evropské Unie, a lze ji tak označit jako poměrně novou. Tato rétorika je založena na tom, že Skotská společnost hlasovala proti odchodu z EU, a Westminster by měl toto rozhodnutí respektovat, k čemuž nedošlo.

Druhá možnost je ovšem dlouhodobější, a jak připomíná McCrone a Keating (2021), spočívá v tom, že z pohledu Velké Británie jako celku, Skotsku bylo z 20 posledních vlád 10krát vládnuto Westminsterem takovou vládou (respektive stranou), kterou si

v podstatě nezvolilo (McCrone at al 2021: 21). Jinými slovy, Skotsko je z tohoto pohledu dlouhodobě nuceno následovat vlády, které jsou v podstatě zcela neslučitelné s voličskými preferencemi své společnosti za dané období. Lze samozřejmě argumentovat, že to je typický výsledek typu volebního systému používaného ve VB, nicméně z regionálního hlediska může docházet ke vzniku demokratického deficitu.

Jak praví Thompson (2019), mezi Skotskem a zbytkem Velké Británie dochází k rozbíhání svých politik, což vede k argumentaci, že Skotskému lidu je vládnuto proti jeho vlastní vůli a již v minulosti vedlo k potřebě domácí vlády, a tento argument byl nyní opět oživen Brexitem (Thompson 2019: 141). V předchozí kapitole jsem zároveň i zmínil, že Skotská politická scéna se ideologicky odlišuje od VB svým důrazem na spíše levicovou politiku. Lze se domnívat, že tato situace, jak dále praví Thompson (2019), poukazuje spíše na dlouhodobou krizi v oblasti reprezentace Skotské oblasti ve Westminsteru, a krizi která je spíše konstituční, díky čemuž SNP argumentuje, že Brexit je pouze dalším příkladem politik Westminsteru, které jsou Skotsku vnuceny proti jeho vlastní vůli (Thompson 2019: 152).

V tomto smyslu je silná rétorika SNP v oblasti Brexitu pouze výsledkem mnohem starší a těžší probíhající krize, které Spojené království čelí, kde Brexit v podstatě zastává pouze funkci spouštěče. To by přirozeně mělo vést k nízké důvěře ve schopnosti Westminsterského parlamentu. Tato nízká důvěra by byla ukazatelem dlouhodobé krize demokratického deficitu, a tento faktor by zároveň měl mít vliv i na rozhodování o skotské nezávislosti. Věřím tedy, že tento faktor by měl v podstatě sloužit jako ukazatel demokratického deficitu pro Skotské voliče.

Referendum Brexitu by tedy mělo být jen příkladem, a nikoliv zdrojem podpory, která by měla být důsledkem demokratického deficitu (Whigman 2019: 24). Důvěru a její vztah k volbě v referendu o nezávislosti jsem se opět rozhodl testovat pomocí komparace kontingenčních tabulek, ve kterých testuji důvěru v Holyrood a Westminster, a sílu jejího vztahu k tomu, jak by Skotská společnost hlasovala pro nezávislost. Výsledky této analýzy lze pozorovat v následujících analýzách z dat pro rok 2016.

Tab. 3			
Skotský parlament			
Důvěřuje, že parlament pracuje v nejlepším zájmu Skotska	Jak bude volit v druhém referendu o nezávislosti		
	ANO	NE	Celkem
Vždy	23,6 %	8,7 %	15,4 %
Většinou	54,8 %	42,1 %	47,8 %
Občas	17,9 %	35,9 %	27,8 %
Nikdy	3,7 %	13,3 %	9 %
Celkem	100 %	100 %	100 %
Britský parlament			
Vždy	0,6 %	5 %	3,1 %
Většinou	10,1 %	37,4 %	25,2 %
Občas	38,8 %	43,1 %	41,2 %
Nikdy	50,4 %	14,4 %	30,6 %
Celkem	100 %	100 %	100 %

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tab. 3.a	Skotský parlament		
	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	106,3	3	,000
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,313	,000
	Cramerovo V	,313	,000
Celkem případů	1083		
Tab. 3.b	Britský parlament		
	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	210,395	3	,000
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,441	,000
	Cramerovo V	,441	,000
Celkem případů	1080		

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem)

V této tabulce je možné si povšimnout tří zajímavých věcí. Za prvé, jak bylo možné předpokládat, respondenti, kteří by hlasovali pro nezávislost se zároveň vyznačují vysokou důvěrou ve schopnosti Skotského parlamentu. Zde též 23,6 % všech těchto respondentů

věří Holyroodu prakticky bezvýhradně. Zároveň téměř 55 % respondentů, kteří by hlasovali pro nezávislost věří, že Holyrood je schopen pracovat v zájmu Skotska ve většině případů. Na druhou stranu se podpora Britského parlamentu u těchto respondentů dramaticky snižuje. Necelé 1 % bezvýhradně věří Westminsteru, zatímco pouhých 10 % věří, že je Westminster schopný pracovat v zájmu Skotska většinou. Na druhou stranu respondenti podporující nezávislost Westminster masivně odsuzují, kdy téměř 40 % si myslí, že Westminster je schopen pracovat v zájmu Skotska jen občas, a více než 50 % nevěří britskému parlamentu vůbec. To jsou výsledky, které s ohledem na dosavadní text této práce a již zmíněnou dostupnou literaturu, nejsou nijak překvapivé.

Za druhé je ale z tab. 3 zřejmé, že Skotský parlament se těší pozoruhodné podpoře u odpůrců nezávislosti, neboť přes 42 % těchto respondentů věří, že Holyrood stále většinou jedná ve Skotském zájmu, a téměř 36 % tento názor zastává alespoň občas. Zároveň 37,4 % věří, že Westminster je schopen pracovat ve Skotském zájmu většinou, a 43,1 % má za to, že se tak děje alespoň občas.

Za třetí, obě analýzy se prokázaly být statisticky významné a dá se tak předpokládat, že toto názorové rozpoložení bylo možné pozorovat i v celé společnosti. Jak lze usoudit z korelačních vztahů, tyto dvě proměnné se mezi sebou vyznačují pozoruhodnou korelací při analýze Westminsteru i Holyroodu, které ukazují na vyšší vztah k rozhodování Skotských občanů o nezávislosti. Tak se můžeme domnívat minimálně s porovnáním vlivu zájmů v EU, které byly ve stejném roce spíše zanedbatelné.

Nyní bych si dovilil vrátit se k výsledku v podpoře Skotského parlamentu ze strany odpůrců nezávislosti. Jak bylo viditelné z tab. 3, odpůrci nezávislosti se stále vyznačovali poměrně vysokou důvěrou ve Skotský parlament. Věřím, že tento jev lze vysvětlit tím, že se jedná o respondenty kteří, namísto nezávislosti, spíše podporují možnost hlubší devoluce čili dalšího rozšíření pravomocí Skotského parlamentu. Této domněnky je možno dosáhnout na základě předešlého textu i zmíněných autorů, neboť Skotské referendum o nezávislosti mimo tematiku Westminsteru nebo EU doprovázela (a stále doprovází¹⁰) i myšlenka hlubší devoluce jakožto alternativy. Tuto teorii se pokusím potvrdit v pomoci analýzy, jejíž výsledky můžeme vidět níže v tabulce 4.

---

¹⁰ Hlubší devolucí se zabývala I kampaň doprovázející první referendum o nezávislosti (SNP 2013: 335). Devoluce je stále přítomná i v manifestu SNP pro rok 2021 (SNP 2021: 47).

Tab. 4 Jak by Skotsku mělo být vládnuto?			
Jak by Skotsku mělo být vládnuto?	Jak by hlasoval v referendu o nezávislosti		
	ANO	NE	Celkem
Nezávislé na VB, mimo EU	23,7 %	2,2 %	11,8 %
Nezávislé na VB, člen EU	64,7 %	4,8 %	31,6 %
Součást VB, rozšířené pravomoci	8,9 %	67,4 %	41,2 %
Součást VB, bez dalších pravomocí	1,7 %	9,1 %	5,8 %
Součást VB, bez vlastního parlamentu	1,1 %	16,6 %	9,6 %
Celkem	100 %	100 %	100 %

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tab. 4.a	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	706,216	4	,000
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,817	,000
	Cramerovo V	,817	,000
Celkem případů	1058		

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem)

Jak vyplývá z tabulky tab. 4, velké množství respondentů (67,4 %), kteří by hlasovali proti nezávislosti, by zároveň preferovalo hlubší devoluci. Výsledky v tabulce se vyznačují statistickou významností obsaženou v tabulce 4.a, a proměnné mezi sebou velmi výrazně korelují. Je tudíž možné předpokládat, existenci silného vztahu mezi proměnnými. Věřím také, že další důkaz o potvrzení výše zmíněné domněnky lze nalézt v následující tabulce, kde je důvěra ve schopnosti Skotského parlamentu použita jako závislá proměnná.

Tab. 5 Jak by mělo být Skotsku vládnuto podle důvěry v lokální parlament?					
Jak by Skotsku mělo být vládnuto?	Důvěřuje ve schopnosti Skotského parlamentu				
	VŽDY	VĚTŠINOU	OBČAS	NIKDY	Celkem
Nezávislé na VB, mimo EU	9,1 %	13,6 %	13,4 %	6,7 %	12,3 %
Nezávislé na VB, součást EU	55,1 %	36,4 %	16,1 %	10,6 %	31,2 %
Součást VB s posílenými pravomocemi	30,1 %	40,9 %	48,0 %	40,4 %	41,3 %
Součást VB bez pravomocí	2,3 %	3,2 %	9,1 %	10,6 %	5,4 %
Součást VB, bez vlastního parlamentu	3,4 %	5,7 %	13,4 %	31,7 %	9,9 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Tab. 5.a	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	182,696	12	,000
		Hodnota	Odhadovaná Signifikance
Nominální	Phi	,396	,000
	Cramerovo V	,229	,000
Celkem případů	1166		

(Zdroj dat: SSAS 2016. Zpracováno autorem)

Výsledky tab. 5 nejsou v mnoha ohledech příliš překvapivé, lze si ale povšimnout, že velké množství respondentů, které uvedlo že důvěřuje Skotskému parlamentu alespoň v omezené míře, (vždy, většinou, občas) si zároveň přálo další devoluci. I tato analýza se ukázala být statisticky významná a bylo možné pozorovat také korelační vztah mezi těmito proměnnými.

Na první pohled je zde možno si povšimnout respondentů, kteří uvedli že nedůvěřují Skotskému parlamentu vůbec, ale zároveň jsou nakloněni posílení jeho pravomocí. Při dalším zamyšlení se lze ale domnívat, že respondenti, kteří nedůvěřují Skotskému parlamentu zastávají tento postoj, protože mohou být přesvědčeni, že Holyrood zkrátka neměl dostatečné pravomoci k tomu, aby mohl hájit Skotské zájmy uvnitř VB. Jak dále připomíná Curtice (2016), i přestože jsou názory respondentů v tomto případě více volatilní, skotská společnost se dlouhodobě přiklání k rozšíření pravomocí Skotského parlamentu (Curtice 2016: 7).

Závěrem této kapitoly se pokusím odpovědět na stanovenou hypotézu: Skotská společnost se dlouhodobě obává potlačení svých zájmů Velkou Británií, a tento stav vede k nárůstu podpory nezávislosti. S ohledem na dosavadní výsledky je možné tuto hypotézu částečně potvrdit. V případě Brexitu lze skutečně pozorovat jistý vztah k volbě pro nezávislost, ale vzhledem k omezeným datům ho nelze zcela potvrdit. Na druhou stranu výsledky pojednávající o důvěře ve schopnosti Westminsteru jednat ve Skotských zájmech, již ukazují uspokojivější výsledky.

Na základě těchto výsledků je možné se domnívat, že Skotská společnost se dlouhodobě obává potlačení svých zájmů Westminsterem, což lze pozorovat v nízké důvěře v britský parlament. Zároveň je i možné si povšimnout vztahu této důvěry k volbě v možném referendu o nezávislosti. Opět zde ale platí již zmíněná poznámka o určité zastaralosti dat. Mohu ale konstatovat, že demokratický deficit Westminsteru ke Skotské společnosti může být problémem, který je vhodné dále sledovat, a zkoumat pomocí novějších dat.

4. Skotská identita a podpora nezávislosti

V rámci poslední kapitoly se budu zabývat problematikou identity, a její možné role v postoji pro podporu či odpor nezávislosti. Pokusím se tedy nalézt odpověď na hypotézu, v jejímž rámci předpokládám, že obyvatelé Skotska se s Velkou Británií identifikují jen málo, a tento faktor se dále promítá do podpory nezávislosti.

V předchozích kapitolách jsem se věnoval povaze skotského nacionalismu a důvěře ve Westminsterský parlament. Analýza dostupných dat ukázala, že důvěra v parlament Westminsteru se skutečně zdá být nižší, a s pomocí dalších autorů tak bylo možné se domnívat, že ve vztahu Skotska a Spojeného království dochází k určitému demokratickému deficitu a rozchodu politik. Z tohoto důvodu můžeme předpokládat, že nízká důvěra může být také ukazatelem pro způsob, jakým se obyvatelé území Skotska identifikují. Již na tomto základě je tedy možné předpokládat, že na území Skotska panuje jen slabá identifikace s Británií jako celkem.

V důsledku můžeme předpokládat, že se společnost britsky identifikuje jen málo. Je ovšem zároveň příznačné se ptát co je Skotská identita, a jaké je povahy. Na začátku této kapitoly je také možné si pokládat otázku, proč by mělo být téma identity relevantní. Odpověď lze najít v její definici dle Reichera (2009), který identity popisuje jako zdroj sociální moci, kterou „definujeme kým jsme, jaké je naše místo ve světě, na čem nám záleží a po čem toužíme“ (Reicher at al. 2009: 24). Naše identita tak značně ovlivňuje naše rozhodování, a z tohoto důvodu věřím, že není pouze vhodné, ale i do určité míry nutné se jí v tomto textu věnovat.

Jak tedy můžeme identifikovat Skotskou identitu? Co dělá obyvatele skotského území Skotem? Hlavním problémem je zde skutečnost toho, že identitu lze klasifikovat podle velkého množství různých kritérií, a každému z těchto kritérií můžeme v různých textech dát různou míru důležitosti v definici, a je tak možné se zamotat v rozsáhlé a komplexní síti měřítek (Reicher at al. 2009: 33–34). Samotná definice identity záleží úhlehle pohledu. Jako jeden z těchto úhlů lze identifikovat zaměření se na etnikum a historii národa.

Jak ale píše Atsuko Ichijo (2004), z pohledu historiků je identita ve vlastnictví národa, která je spojena s požadavkem po národní politické autonomii, což ale nemusí být nutně etnické povahy, neboť Skotsko se již ve středověku nevyznačovalo jako kulturně, jazykově či etnicky homogenní (Ichijo 2004: 26). Lze tedy říct, že Skotská identita nejspí-

še nespočívá na etnickém základu. Autorka ale zároveň poukazuje na vysoký význam občanské politiky na Skotském území, která je spojena s již výše zmíněným demokratickým deficitem v časovém kontextu prvního referenda o devoluci. Argumentuje také, že občanská politika byla výrazným aspektem Skotské společnosti, neboť se zrodila z frustrace obyvatel nad současným politickým systémem. Tato společnost je výrazem požadavku o institucionální změnu, která je realizována skrze literaturu, deklaráce, pochody i shromáždění. Ichijo dále pokračuje a říká, že tato politika také přispěla do redefinice Skotské identity, neboť být Skotem zároveň znamenalo nespokojenost s aktuálním institucionálním nastavením. Jinak řečeno, občanská politika se tak stala součástí Skotské identity. (Ichijo 2004: 50–52).

Jak je již známo z předchozího textu, problematika demokratického deficitu je přítomná stále i po devoluci, a je možné tak předpokládat, že tato občanská politika stále silně působí na Skotskou populaci, a stále tak definuje její identitu. Můžeme se proto domnívat, že Skotská identita tudíž nemá příliš společného se symbolismem nebo etnicitou. Ichijo ovšem není jedinou autorkou, která věnuje pozornost tématu občanského aspektu Skotské identity. Jak píše Hild (2016), ani kampaň pro nezávislost, ve které by spíše šlo očekávat typickou nacionalistickou rétoriku, obsahovala větší důraz na občanskou identitu a jistou inkluzivitu (Hild 2016: 157).

Tématice tzv. občanské identity se dále věnuje i Soule a kol. (2012), jejichž výzkum tuto verzi Skotské identity částečně zpochybňuje. Autoři zde argumentují, že existuje rozdíl mezi inkluzivní verzí identity prezentované nacionalistickou politickou elitou (tedy SNP), a skutečným veřejným míněním. Podle jejich výzkumu Skotská identita, jak je vnímána společností, spočívá také i v základním pojetí místa narození a akcentu. (Soule at al. 2012: 7–9) Jak sami autoři přiznávají, tento článek byl ale psán před volbami 2011, do kterých bylo SNP pouze druhou největší stranou, a doporučují zde podrobnější výzkum.

S narativem občanské identity pracují také Rosie a Meer (2021), kteří připouští, že dosavadní výzkum souvisí spíše s teritoriálním nebo občanským narativem. Oproti předpokladu v této kapitole zároveň ale tvrdí, že velké množství obyvatel Skotska se neidentifikuje pouze Skotsky ale i Britsky, což ale nemusí znamenat, že tyto identity stojí proti sobě. To ukazují ve své analýze pracující též s daty SSAS 2016, podle které se asi polovina respondentů podporujících nezávislost identifikovala alespoň částečně jako Britové. (Rosie at al. 2021: 134–135, 142)

Za prvé, z těchto závěrů by tedy bylo možné se domnívat, že původní předpoklad nízké identifikace se Spojeným královstvím založený na nedůvěře v britský parlament je neplatný. Tento výsledek jsem také znázornil v tabulce pomocí funkce frekvencí v následující tabulce 6.

Tab. 6 Identita respondentů			
Skotská identita			
	Frekvence	Celková %	Platná %
Nezmíněno	267	21,6	21,6
Zmíněno	967	78,2	78,4
Celkem	1234	100,0	
Britská identita			
	Frekvence	Celková %	Platná %
Nezmíněno	697	43,4	43,5
Zmíněno	537	56,3	56,5
Celkem	1234	100,0	

Tab. 7 Volba nezávislosti a identita			
Národní identita	Jak by volil v referendu o nezávislosti		Celkem
	ANO	NE	
Skotská, ne Britská	40,5 %	12,1 %	24,8 %
Více Skotská než Britská	33,0 %	21,0 %	26,4 %
Stejně Skotská i Britská	15,1 %	43,7 %	30,9 %
Více Britská než Skotská	1,2 %	7,0 %	4,4 %
Britská, ne Skotská	1,4 %	9,8 %	6,0 %
Jinak	7,9 %	6,1 %	6,9 %
Žádná z možností	0,8 %	0,3 %	0,5 %
Celkem	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	Hodnota	Df	Asymptotická Signifikance (2-sided)
Person Chi-Square	228,876359	6	,000
	Hodnota	Odhadovaná Signifikance	
Nominální	Phi	,457	,000
	Cramerovo V	,457	,000
Celkem případů	1095		

(Zdroj dat tab. 6–7: SSAS 2016. Zpracováno autorem, procenta sloupcová)

Za druhé, způsob, jakým se identifikuje Skotská společnost nemusí mít zásadní vliv na podporu nezávislosti. V následující analýze dat z roku 2016 se tedy pokusím ověřit možnost potenciálního vztahu mezi Skotsko-britskou identitou a podporou nezávislosti. Výsledky jsou pozorovatelné výše v tabulce 7.

Jak je viditelné z tabulky, velké množství respondentů, kteří by hlasovali pro nezávislost se zároveň identifikují zcela nebo alespoň z větší části Skotsky. S mírou pocitu „britskosti“ zároveň stoupá odpor proti nezávislosti, kde z respondentů, kteří by hlasovali proti nezávislosti, by se zároveň 43,7 % identifikovalo Britsky stejně jako Skotsky, a 21 % se identifikuje britsky alespoň částečně. Celkem se ke Skotské identitě hlásí téměř 90 % podporovatelů nezávislosti, ale i 83,8 % jeho odpůrců. Tyto výsledky se ze statistického hlediska ukazují být významné, a korelace testovaná pomocí Cramerova V ukazuje na to, že skutečně existuje vztah mezi těmito proměnnými.

Závěrem se pokusím tuto kapitolu shrnout a odpovědět na poslední hypotézu. Dosavadní analýza se spíše přiklání k tomu, že Skotská identita je spíše občanské povahy, neboť její vlivnou součástí je i pocit jisté propasti mezi politikou Westminsteru a zájmy Skotska. Jak ale nasvědčuje literatura, tato identita nemusí být nutně natolik inkluzivní, jak je prezentována nacionalistickými elitami z řad SNP. Toto téma si tak žádá další podrobnější průzkum. Vliv demokratického deficitu mezi Skotskem a centrem Spojeného království ve smyslu nízké identifikace ale není z dostupných zdrojů možné zcela prokázat. Přestože se obyvatelé Skotska hlásí spíše ke Skotské identitě, lze na základě dostupných dat předpokládat, že minimálně polovina obyvatel se alespoň do určité míry identifikuje jako Britové.

Mezi testovanými proměnnými podpory nezávislosti a mírou Britské či Skotské identity můžeme pozorovat existenci pozitivního vztahu. Z věcného hlediska ale data poukazují spíše na možnost toho, že kauzální vztah může existovat spíše v jiných faktorech, které mohou ovlivňovat způsob, jak se Skotští obyvatelé identifikují. Z tohoto důvodu tudíž nelze potvrdit poslední hypotézu a uchýlit se k následujícímu konstatování. Obyvatelé Skotska se identifikují alespoň do nějaké míry s VB často, v porovnání s identitou Skotskou jde ale o identitu sekundární. Zároveň na základě dostupných dat nelze prokázat vliv identity na rozhodování o nezávislosti, neboť i velké množství respondentů hlásících se alespoň částečně ke Skotské identitě se řadí k odpůrcům nezávislosti. Věřím ale, že vzhle-

dem k možnosti zvážení dalších faktorů vedoucích k hlášení se ke specifické identitě, je toto téma vhodné pro další budoucí výzkum.

Závěr

V této práci jsem se věnoval tématice Skotské nezávislosti se zaměřením na nacionalismus. Zároveň jsem se tak věnoval navazujícím tématům Brexitu a zájmů Skotska ve Velké Británii, ale i možnosti vlivu Skotské identity na rozhodování Skotské společnosti. Z tohoto důvodu jsem čerpal nejen z literatury, ale i z dat Scottish Social Attitudes z let 2014 a 2016. Tyto ročníky jsem vybral z toho důvodu, neboť jsou spojeny s dvěma velmi významnými událostmi, tedy neúspěšného referenda o nezávislosti a Brexitem. V této práci jsem současně definoval několik výzkumných otázek a hypotéz.

V rámci první hypotézy jsem předpokládal, že se Skotský nacionalismus zásadně liší od etnického pojetí. Proto jsem zároveň definoval výzkumnou otázku: Jakou povahu má Skotský nacionalismus? Tuto hypotézu jsem mohl potvrdit, neboť dostupná literatura skutečně naznačuje, že etnický aspekt, jak je definován v této práci, nehraje ve Skotském nacionalismu zásadní roli. Současně jsem se pokusil případ Skotského nacionalismu aplikovat na Gellnerovu teorii o nacionalismu. Zde jsem došel k závěru, že Skotský případ do tohoto pojetí částečně zapadá, neboť Skotský nacionalismus je skutečně spíše produktem moderní doby, a je založený na potřebě zvednutí ekonomické efektivity a prosperity státu. Jeho hlavním cílem tak není obrana národa nebo kultury, ale dosažení lepší efektivity díky zajištění shody mezi národní a politickou složkou. V závěru kapitoly jsem odpověděl i na výzkumnou otázku a na základě dostupných zdrojů mohu konstatovat, že Skotský nacionalismus je spíše ekonomické povahy.

V této kapitole jsem ale společně zmínil problematiku Brexitu a možnost pocitu o potlačení Skotských zájmů VB. Toto téma jsem dále rozvinul v následující kapitole, ve které jsem se pokusil odpovědět na výzkumné otázky: Jaké faktory vedou k dlouhotrvající podpoře pro Skotskou nezávislost? Do jaké míry má Brexit skutečně vliv na podporu skotské nezávislosti?

Proto jsem zároveň definoval i hypotézu, v jejímž rámci předpokládám, že se Skotská společnost dlouhodobě obává potlačování svých zájmů VB, a tento stav vede k podpoře nezávislosti. Tuto kapitolu jsem též rozdělil na dvě sekce, přičemž v rámci první části jsem se věnoval problematice Brexitu. Z následné analýzy tabulky četností vyplynulo, že Skotská společnost vyjadřuje přání setrvat v EU, ale současně toto přání nemělo značný vliv na podporu nezávislosti, neboť setrvání v EU obhajovalo i značné množství odpůrců. Při bližším prozkoumání dat z období Brexitu zároveň vyšla najevo zajímavá skutečnost

toho, že Skotská společnost by sice preferovala setrvání v EU, ale snížila by také její pravomoci, a bylo by tak možné ji zařadit k měkkému euroskepticismu. Analýzy v souvislosti s nezávislostí a EU se zároveň vyznačovaly je velmi slabým korelačním vztahem. Dostupná data se tak sama o sobě ukázala být spíše neprůkazná. V kombinaci s novější literaturou ale bylo možné pozorovat, že v následujících letech po Brexitu došlo k většímu propletení podpory nezávislosti s postojem k EU, přičemž tento stav byl zapříčiněn problémovým vyjednáváním Brexitu. Bylo tudíž možné odpovědět na výzkumnou otázku a domnívat se tak, že tematika Brexitu může mít alespoň slabý vliv na podporu nezávislosti.

V rámci druhé části kapitoly jsem se zabýval druhou hypotézou této práce. Obavu o potlačení Skotských zájmů jsem v této práci testoval pomocí komparace důvěry v parlamenty Holyroodu a Westminsteru. Výsledky této analýzy naznačovaly, že britský parlament se skutečně těší nižší důvěře než Skotský, a to i přes jeho omezené pravomoci. Výsledky této analýzy tedy spíše podporují domněnku nízké důvěry v britský parlament. Proměnné důvěry se také vyznačovaly pozitivní korelačním vztahem k proměnné volby v referendu o nezávislosti. Z dostupné literatury zároveň vyplývá, že z pohledu Skotské společnosti může ve Spojeném království docházet k jistému demokratickému deficitu, neboť tato nízká důvěra může plynout i z faktu toho, že Skotsku je často vládnuto takovou vládou, která je s jeho politickou kulturou ideologicky nekompatibilní, a tedy ani není Skotskou společností zvolená. Skotská veřejnost se ale také značně přiklání k posílení pravomocí Holyroodu (tedy další devoluci). Stanovenou hypotézu tak bylo možné částečně potvrdit, neboť v případě Brexitu je možné pozorovat jistý vztah k volbě pro nezávislost, ale vzhledem k nedostatečným datům je nutné toto téma navrhnout jako podklad pro další výzkum. Na základě výsledků analýzy a dostupné literatury je ale možné se domnívat, že v případě obav z Westminsteru lze hypotézu potvrdit a poukázat na problematiku existence možného demokratického deficitu ve vztahu Skotské společnosti a Westminsteru. Současně tak bylo možné odpovědět i na druhou výzkumnou otázku, neboť je možné se domnívat, že potlačení zájmů Skotské společnosti je možné identifikovat jako faktor, který může vést k podpoře nezávislosti.

V rámci poslední hypotézy jsem se v souvislosti s existencí již zmíněného deficitu zabýval Skotskou identitou a předpokládal, že se obyvatelé Skotska neidentifikují s Velkou Británií, což má vztah k podpoře nezávislosti. V poslední kapitole jsem tak nahlédl do témata povahy Skotské identity. Dostupná literatura se zde spíše shoduje na občanské povaze identity. I přes prohlašování politických elit zde ovšem nepanuje konsensus ohledně

míry inkluzivity této identity. Součástí formování identity byla i určitá averze vůči existujícímu systému VB, která byla spojena s demokratickým deficitem. Nicméně, i přestože dominantní identita je skutečně Skotská, do jisté míry se jako Britové identifikuje přes 56 % obyvatel. Z dostupných dat bylo také možné se domnívat, že existuje relativně silný a statisticky významný korelační vztah mezi identitou, a volbou v referendu o nezávislosti, kde s mírou „britskosti“ se zároveň zvedá míra odporu vůči nezávislosti. Na druhou stranu se ale k alespoň částečné Skotské identitě hlásí přes 80 % odpůrců, oproti přibližně 90 % podporovatelů. Kapitulu uzavírám s konstatováním, že v této analýze nelze potvrdit poslední hypotézu. Z věcného hlediska totiž identita nemusí mít kauzální vztah k volbě nezávislosti. V tomto smyslu je proto vhodnější uskutečnit komplexnější analýzu, která se bude zabývat důvody toho, jak se obyvatelé Skotska identifikují (příkladem je v této práci již uvedená důvěra v parlament Westminsteru), neboť právě tyto důvody by spíše mohly přímo ovlivňovat rozhodování o nezávislosti. Z tohoto důvodu je také možné i toto téma navrhnout jako podklad pro další možný výzkum.

V této práci jsem využil velké množství literatury, z nichž mezi nejvýznamnější se řadí článek Jacksona použitý ve druhé kapitole této práce. *The Political Thought of Scottish nationalism*, ve kterém autor pojednává o vývoji a znacích Skotského nacionalismu, je čtivý a informativní článek, který nabízí dobrý vhled do povahy Skotského nacionalismu. Jde ale o článek z roku 2014, a proto je též vhodné zmínit zajímavou knihu stejného autora, *The Case for Scottish independence* z roku 2020.

Další literaturou, kterou je vhodné zmínit, je kniha T. Devina *Independence or Union*, které jsem využil v úvodu. Autor této knihy popisuje Skotskou historii vedoucí k roku 1707 a krize, kterými si unie prošla a vývoj k devoluci. Toto dílo z roku 2017 je zároveň poměrně nové a stále aktuální. Lze ho z velké části doporučit pro další studium tohoto tématu, i jako základní literaturu do problematiky Skotské politiky. Značně významný byl také článek z tohoto roku *The Scottish National Party's Economic Prospectus for Independence*, jehož autorem je Roy. Autor zde srozumitelnou formou pojednává o přístupu a strategii SNP k nezávislosti. Dotýká se tedy i ekonomických motivů a tematiky Brexitu.

Nutné je také zmínit autorku Atsuko Ichijo a její publikaci *Scottish Nationalism and the Idea of Europe*. Jak již napovídá název knihy, autorka se zde soustředí na Skotský nacionalismus a problematiku Skotské identity. Kniha nabízí dobrý vhled do základu nutného pro věnování se problematice Skotské identity. Kniha je ovšem psána roku 2004, a od

tohoto data již vznikly další analýzy, které se touto problematikou zabývají dále a s novějšími informacemi.

Posledním autorem, kterého je nutné zmínit, je John Curtice, který zpracovává analýzy pro NatCen, díky čemuž jeho analýzy obsahují nejnovější data. Primárně díky analýzám tohoto autora pro mne bylo možné sledovat vývoj některých postojů relevantních pro tuto práci v čase po roce 2016. Autor se ale v dostupných článcích příliš nezmiňuje o korelačních vztazích, a nemohl mi tak zcela vynahradiť pro mne nedostupná data. Závěrem této práce je též nutné zmínit službu UK Data Service, která mi umožnila přístup k datům důležitým pro tuto práci.

Anotace

Tato práce se věnuje tématu Skotské nezávislosti skrze zaměření se na povahu skotského nacionalismu, identity, a zájmy Skotské společnosti. Pojednává tak o povaze skotského nacionalismu a jeho podobností ke Gellnerově modernistické teorii o nacionalismu. Práce zahrnuje i problematiku Brexitu, demokratického deficitu ve vztahu Skotska a Spojeného království a možnost vlivu těchto faktorů na podporu nezávislosti.

Annotation

This thesis addresses the topic of Scottish independence by focusing on Scottish nationalism, identity, and the interests of Scottish society. It deals with the nature of Scottish nationalism and its similarities to Gellner's modernist theory of nationalism. It also explores the issue of Brexit and the democratic deficit in the relationship between Scotland and the UK in the context of independence support.

LITERATURA

- Cram, L. (2020). „Brexit and belonging: empathy, voice and moral authority.“ In Hassan, G. Russel Gunson (eds.) *Scotland, the UK and Brexit: A Guide to the Future*. Luath Press: Edinburgh.
- Curtice, J. (2021) „The Scottish Independence referendum of 2014.“ In Smith, J. *The Palgrave Handbook to Referendums* (s. 287–306). Palgrave Macmillan: Londýn
- Devine, T. M. (2017). *Independence or Union: Scotland's Past and Scotland's Present*. Penguin Books: Londýn.
- Dvořáková, V. a kol. (2008) *Základní modely demokratických systémů*. Oeconomica: Praha
- Elias, A. (2018). „Making the economic case for independence: The Scottish National Party's electoral strategy in post-devolution Scotland.“ *Regional & Federal Studies*, 28(1), 1–23. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13597566.2018.1485017> (16.4. 2022)
- Flood, CH. (2009). „Dimensions of Euroscepticism.“ *JCMS* 47(4) 911–917. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-5965.2009.02027.x> (14.4.2022)
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Basil Blackwell: Oxford.
- Gellner, E. (2003). *Nacionalismus*. Centrum pro Studium demokracie a kultury: Brno
- Hearn, J. (2009) „Small Fortunes: Nationalism, Capitalism and Changing Identities.“ In Bechhofer, F. David McCrone. *National Identity, Nationalism and Constitutional Change* (s. 144–162). Palgrave Macmillan: Londýn
- Heilperin M. A. (2010). *Studies in Economic Nationalism*. Ludwig von Mises Institute: Alabama
- Hild, E. (2016). „Renegotiating Scottish Nationalism after the 2014 Independence Referendum.“ *Open Edition Journals* 18(?) 151–166, Dostupné z: <https://doi.org/10.4000/etudeseccossaises.1134> (12.4.2022)
- Ichijo, A. (2004). *Scottish Nationalism and the Idea of Europe: Concepts of Europe and the Nation*. Routledge: Londýn

- Jackson, B. (2014). „The Political Thought of Scottish Nationalism.“ *Political Quarterly*, 85(1) 50–56. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-923X.2014.12058.x> (16.4.2022).
- Jackson, B. (2020) *The Case for Scottish Independence*. Cambridge University Press: Cambridge
- MacCormick, N. (2002). *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford University Press: New York.
- McCrone, D. Michael Keating. (2021). „Questions of Sovereignty: Redefining Politics in Scotland?“ *Political Quarterly*, 92(1), 14–22. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-923X.12958> (16.4.2022)
- McEwen, N. (2018). „Brexit and Scotland: between two unions.“ *British Politics*, 13(1), 65–78. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41293-017-0066-4> (12.4.2022)
- Reicher, S. Nick Hopkins, Kate Harrison. (2009). „Identity Matters: On the Importance of Scottish Identity for Scottish Society.“ In Bechhofer, F. David McCrone. *National Identity, Nationalism and Constitutional Change* (s. 17–40). Palgrave Macmillan: Londýn
- Rioux, X. H. (2019). „Rival economic nationalisms: Brexit and the Scottish independence movement compared.“ *Canadian Foreign Policy Journal*, 26(1). 8–24. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/11926422.2019.1617759>
- Rosie, M. Nasar Meer. (2021). „Identity and independence: how do Scots see themselves?“ In Hepburn, E. Michael Keating, Nicola McEwen. *Scotland'S new choice: Independence after Brexit*. (s. 134–144). Centre on Constitutional Change.
- Roy, G. (2022). „The Scottish National Party’s Economic Prospectus for Independence: Out with the Old?“ *Political Quarterly*, 93(1) 87–94. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-923X.13101> (16.4.2022).
- Salmond, A. Jennifer Erickson (ed.) (2003). *The Economics of Independence*. University of Strathclyde: Glasgow

Soule, D. P.J. Murray S. Leith, Martin Steven. (2012). „Scottish devolution and national identity.“ *National identities*, 14(1) 1–10. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14608944.2012.657085> (10.4.2022)

Thompson, M. K. (2019). „Brexit, Scotland, and the Continuing Divergence of Politics.“ *The Midwest Quarterly*, 60(2), 120–159. Dostupné z: <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA571680269&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=00263451&p=AONE&sw=w&userGroupName=anon%7Eff3760eb> (10.4.2022)

Thorpe, A. (1997). *A History of The British Labour Party*. Macmillan Press: London

Whigman, S. (2019). „Nationalism, party political discourse and Scottish independence: comparing discursive visions of Scotland’s constitutional status.“ *Nations and Nationalism*, 25(4), 1–26. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/nana.12535> (12.4.2022)

Wilkinson, M. (2019). „Beyond the Post-Sovereign State? The Past, Present, and Future of Constitutional Pluralism.“ *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 21(1), 6–23. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/cambridge-yearbook-of-european-legal-studies/article/abs/beyond-the-postsovereign-state-the-past-present-and-future-of-constitutional-pluralism/24D59EC3C67EF147C8341946CB218CD8> (12.4.2022)

WEBOVÉ ZDROJE

BBC. (2017). „Theresa May: 'Now is not the time' for Scotland independence vote.“ (video). *BBC News*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/av/uk-scotland-scotland-politics-39291860> (15.4.2022)

Better Together. 2014. „What are Benefits of Staying in UK, and what are the risks of independence?“ *Wayback machine*. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20140705161410/http://b.3cdn.net/better/69113ea5f3e668e25b_tqm6bt0ax.pdf (16.4.2022)

Better Together. „Best of both worlds for Scotland (simplified).“ *Enableglasgow.org.uk*. Dostupné z: <http://www.enableglasgow.org.uk/uploads/2014-06-04-14-52-15-Easyreadonbeingbettertoge-79702.pdf> (16.4.2022)

Curtice, J. (2016). „From Indyref1 to Indyref2? The State of Nationalism in Scotland.“ *NatCen*. Dostupné z: <https://www.ssa.natcen.ac.uk/read-the-reports/scottish-social-attitudes-2016/from-indyref1-to-indyref2.aspx> (9.4.2022)

Curtice, J. Ian Montagu. (2020). „Is Brexit fuelling support for independence?“ *NatCen*. Dostupné z: <https://whatscotlandthinks.org/wp-content/uploads/2020/11/SSA-2019-Scotland-paper-v5.pdf> (13.4.2022)

Gay, O. Lorna Horton. (2011). *Thresholds in referendums*. Dostupný z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN02809/SN02809.pdf> (16.4.2022)

Hirst, T. (2014). „It’s Looking More and More Like Scotland May Just Vote To Go Independent.“ *Business Insider*. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/yougov-support-for-scottish-independence-surgin-ahead-of-vote-2014-9> (16. 4. 2022)

Komise pro udržiteľný rúst. (2018). *Scotland-the new case for optimism: A strategy for inter-generational economic renaissance*. Dostupné z: <https://www.sustainablegrowthcommission.scot/report> (16.4. 2021)

Matchett, C. (2022, 18. března). „Indyref2 delay due to Ukraine would hand Putin veto over democracy in Scotland, claims SNP.“ *The Scotsman*. Dostupné z: <https://www.scotsman.com/news/politics/indyref2-delay-due-to-ukraine-would-hand-putin-veto-over-democracy-in-scotland-claim-snp-3617488> (18.4.2022).

UK Data Service. (2016). Statistická data vyhledaná 5.4.2022. Dostupné z: <https://beta.ukdataservice.ac.uk/datacatalogue/studies/study?id=7599> (18.4.2022)

UK Data Service. (2020). Statistická data vyhledaná 5.4.2022. Dostupné z: <https://beta.ukdataservice.ac.uk/datacatalogue/studies/study?id=8628> (18.4. 2022)

UK Electoral Commission. (2019). „Results and turnout at the EU referendum.“ *UK Electoral Commission*. Dostupné z: <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum> (18.4.2022)

SNP. (2011). *Scottish National Party Manifesto*. Dostupné z: http://www.andywhightman.com/docs/SNP_Manifesto_2011.pdf (16.4.2022)

SNP (2013). *Scotland’s Future*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/scotlands-future/> (16.4.2022)

SNP. (2018). *Scotland's Place in Europe*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/corporate-report/2018/11/scotlands-place-europe-science-research/documents/00542818-pdf/00542818-pdf/govscot%3Adocument/00542818.pdf> (15. 4. 2022)

SNP. (2021). „SNP Manifesto 2021.“ *snp.org* (online). Dostupné z: <https://www.snp.org/manifesto/> (3.4.2022).

Sturgeon, N. (2020). „Brexit deal: statement by First Minister Nicola Sturgeon.“ *gov.scot* Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/brexit-deal-statement-first-minister-nicola-sturgeon/> (18.4.2022).